



USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE



CONSECINȚELE RĂZBOIULUI DIN UCRAINA PENTRU ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

STUDIU AL VULNERABILITĂȚILOR

Aprilie 2022



Acest studiu este produs de Consiliul Economic pe lângă Prim-Ministru în baza propunerilor din partea mediului de afaceri afectat de războiul din Ucraina. Elaborarea studiului a fost sprijinită de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și Guvernului Suediei prin intermediul Proiectului Tehnologiile Viitorului. Conținutul documentului nu reflectă neapărat opinia USAID, a Guvernului SUA sau a Guvernului Suediei.

Autori:

Andrei Zbancă	Consultant agro-business, Universitatea Agrară de Stat din Moldova
Dorel Noroc	Consultant fiscal, Manager de politici la AmCham Moldova
Dumitru Vicol	Consultant, analist IPRE
Lilian Bejan	Consultant, Doctor în științe economice
Sorin Hadârcă	Lider de echipă, Fondator CAPSA Group S.R.L. Expert în politici publice, planificare strategică, monitorizare și evaluare.

Contribuitori:

Diana Lazăr	Director de programe privind funcționarea pieței și parteneriate, FTA Moldova. Autor al proiectelor de acte normative pentru reforma industriei vitivinicole. Doctor în drept.
Sergiu Rabii	Director de programe privind sectorul tehnologiile viitorului, FTA Moldova.
Carolina Linte	Director executiv, Asociația Națională a Producătorilor de Lapte și Produse Lactate "LAPTE". Expert pe filiera produselor lactate.

LISTA DE ABREVIERI

AIPA	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură
AITA	Asociația Internațională a Transportatorilor Auto
AM	Agenția Mediului
ANSA	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor
ASP	Agenția Servicii Publice
BMA	Biroul Migrație și Azil
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică
CFM	Căile Ferate ale Moldovei
FDAED	Fondul de Dezvoltare și Accelerare a Economiei Durabile
FGC	Fondul de Garantare a Creditelor
FNDAMR	Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural
FVV	Fondul Viței și Viei
GNL	Gaz natural lichefiat
ÎMM	Întreprinderi mici și mijlocii
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MC	Ministerul Culturii
ME	Ministerul Economiei
MEC	Ministerul Educației și Cercetării
MF	Ministerul Finanțelor
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MM	Ministerul Mediului
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
SV	Serviciul Vamal

CUPRINS

LISTA DE ABREVIERI	3
CUPRINS	4
INTRODUCERE	5
SUMAR EXECUTIV	6
IMPACTUL CRIZEI ASUPRA ECONOMIEI	8
EXPORTURILE ÎN ȚĂRILE AFECTATE	8
IMPORTURILE DIN ȚĂRILE AFECTATE	9
CORIDOARELE DE TRANSPORT	10
COMERȚUL CU ALTE STATE	11
PRESIUNILE INFLAȚIONISTE	12
SIGURANȚA ALIMENTARĂ ȘI ENERGETICĂ	13
INVESTIȚIILE ȘI ACCESUL LA FINANȚARE	14
MOBILITATEA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI MOBILITATEA AFACERILOR	15
CONCLUZII PRELIMINARE ȘI PAȘII URMĂTORI	16
FOAIA DE PARCURS PENTRU DEPĂȘIREA CRIZEI	17
A. REGLEMENTĂRI NECESARE PENTRU SIMPLIFICAREA AFACERILOR	17
B. COMPENSAȚII BUGETARE ȚINTITE PENTRU SECTOARELE AFECTATE	28
D. PROGRAME DE GRANTURI PENTRU DEZVOLTAREA AFACERILOR	37
FIȘE DE PROIECTE	39

INTRODUCERE

Pe 24 februarie 2022 realitatea s-a schimbat. De-a lungul anilor Republica Moldova a cultivat relații pașnice cu toți partenerii săi, însă evenimentele din Ucraina au produs și produc în continuare reverberații profunde asupra economiei și societății per ansamblu. Primul impuls a fost de a-i ajuta pe cei aflați în primejdie imediată, femeii și copiii care au fost nevoiți să caute refugiu. Efortul de solidarizare al societății a fost fără precedent, sfidând din temelie paradigma economică conform căreia fiecare își urmărește interesul propriu. Totuși, o analiză la rece a noii realități demonstrează fără echivoc că economia Republicii Moldova este vulnerabilă, iar impactul războiului declanșat de Federația Rusă în Ucraina, suprapus șocurilor anterioare generate de criza pandemică și scumpirea prețurilor la carburanți, este unul de proporții.

Raportul de față nu are drept obiectiv realizarea unei prognoze. Este clar că în situația prezentă, numărul necunoscutelor este prea covârșitor pentru ca o prognoză să adauge claritate. În același timp, nu putem ignora semnalele puternice din partea mediului de afaceri care arată elocvent că o parte din agenții economici nu rezistă acestui cataclism, iar eșecul lor nu va fi fără consecințe pentru securitatea alimentară și energetică a Republicii Moldova. Potrivit Fondului Monetar Internațional, impactul se va produce pe trei canale principale. "În primul rând, prețurile mai înalte pentru materia primă și resurse energetice vor exercita presiuni inflaționiste, erodând valoarea veniturilor și diminuând cererea de consum. În al doilea rând, economiile vecine se vor confrunta cu perturbarea comerțului, lanțurilor valorice, a remitențelor precum și un influx istoric de refugiați. În al treilea rând, încrederea redusă în afaceri și incertitudinea sporită a investitorilor va influența negativ prețurile la active, înăsprind accesul la finanțare și provocând un exod de capital din economiile emergente."¹

Ceea ce ne propunem prin acest raport este să identificăm în baza informației de care dispunem în acest moment, care sunt principalele zone de risc, care este magnitudinea pierderilor potențiale și care sunt intervențiile necesare pentru ca lucrurile să nu lunece pe o pantă descendentă. În acest sens, oferim executivului o foaie de parcurs pentru acele acțiuni imediate care sunt așteptate cu ardoare de mediul de afaceri. De asemenea, mizăm pe parteneriatul lucrativ între Guvern și mediu de afaceri, și pe sentimentul de coeziune în plan internațional, înțelegând că această coeziune necesită nu doar formă, ci și conținut. Reieșind din aceasta, venim cu o listă de proiecte potențiale ale căror rost este sporirea rezilienței economiei naționale.

Pace.???

¹ [How War in Ukraine Is Reverberating Across World's Regions](#) (15/03/2022)

SUMAR EXECUTIV

Raportul privind consecințele războiului din Ucraina asupra economiei Republicii Moldova este produs de Consiliul Economic pe lângă Prim-Ministru în baza propunerilor din partea mediului de afaceri. Elaborarea studiului a fost sprijinită de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și Guvernului Suediei prin intermediul Proiectului Tehnologiile Viitorului.

Raportul în cauză nu are drept obiectiv realizarea unei prognoze. Este clar că în situația prezentă numărul necunoscutelor este prea covârșitor pentru ca o prognoză să adauge claritate. Ceea ce ne propunem prin acest raport este să identificăm în baza informației de care dispunem în acest moment, care sunt principalele zone de risc, care este magnitudinea pierderilor potențiale și care sunt intervențiile necesare pentru ca lucrurile să nu lungească pe o pantă descendentă. În acest sens, am identificat următoarele vulnerabilități cu care se confruntă economia națională:

- **Exporturile în țările implicate în război sunt în zonă de risc:** producția de mere, medicamente, vinuri, struguri de masă este în căutare de soluții. Volumul agregat al exporturilor în cele trei țări implicate în război (Ucraina, Belarus și Federația Rusă) constituie 437 milioane dolari. Este foarte plauzibil ca aceste exporturi să nu se realizeze fie din cauza închiderii coridoarelor de transport, fie din cauza scăderii puterii de cumpărare;
- **Perturbarea importurilor din țările implicate în război afectează nemijlocit lanțurile valorice:** producția agricolă, industria mobilei, construcțiile. Este vorba în primul rând despre importurile de materie primă și semi-fabricate din cele trei țări nominalizate, ceea ce periclitează producția autohtonă. Un efect indirect asupra industriilor autohtone participante la lanțurile valorice internaționale ține de scăderea cererii globale pentru producția finită (industria automotive);
- **Securitatea alimentară este amenințată sub aspectul nivelului scăzut de auto- aprovizionare cu lapte și carne de pasăre.** Pe aceste poziții Republica Moldova se confruntă cu un deficit de producție autohtonă care în mod tradițional era alimentat din contul importurilor din Ucraina și Belarus;
- **Majorarea prețurilor mondiale la resursele energetice** (cărbune, petrol, gaz) și fertilizanți au condus la creșterea costurilor în agricultură și la serviciile de transport. Cele mai energofage sectoare ale economiei naționale sunt transporturile, producția de ciment și agricultura primară. În cazul transporturilor, scumpirile sunt suportate de întreprinderile consumatoare de servicii de transport din orice sector al economiei naționale;
- **Politica monetară austeră și reticența investitorilor constrâng accesul la finanțare.** De menționat că rata de bază a BNM servește drept rată de referință în cadrul liniilor internaționale de creditare, care în mod normal țințesc accesul la finanțare în condiții mai avantajoase decât cele de piață. Or, odată cu majorarea ratei de bază, acest bazin de resurse creditare nu mai este suficient de avantajos;
- **Mobilitatea demografică schimbă esențial peisajul relațiilor de muncă.** Este foarte plauzibil ca moldovenii aflați la muncă în Federația Rusă să revină în țară, ceea ce va avea un impact pe termen scurt asupra volumului remitențelor din muncă. Totodată, exodul de forță de muncă din Ucraina și Federația Rusă creează avantaje competitive țărilor recipiente. Digitalizarea actelor permissive și regulile de desfășurare a muncii la distanță capătă o importanță majoră.

În funcție de vulnerabilitățile identificate mai sus, spațiul de soluții pentru întreprinderile din economia națională vizează în mod prioritar următoarele: a. Reorientarea exporturilor afectate spre noi piețe de desfacere și consumul intern; b. Atenuarea presiunilor asupra costurilor cauzate de creșterea prețurilor

la energie și fertilizanți; c. Sporirea nivelului de auto-aprovizionare cu lapte și carne de pasăre prin substituirea importurilor; d. Facilitarea investițiilor în infrastructura post-recoltare și de procesare, în noi plantații de viță-de-vie pentru accesarea unor noi piețe; e. Simplificarea procedurilor de afaceri pentru a permite activitatea la distanță; f. Diversificarea pachetului de stimulente accesibile IMM-urilor; și g) Atragerea investițiilor în economia inteligentă (TIC, cercetare și dezvoltare, industria creativă).

La modul practic, Consiliul Economic propune Guvernului o foaie de parcurs care conține o serie de acțiuni cu caracter imediat și pe termen scurt sau mediu, care sunt menite să sporească reziliența economiei moldovenești în contextul războiului din țara vecină. Aceste acțiuni sunt grupate în patru blocuri de bază, adresând una sau mai multe din cele șase vulnerabilități identificate. Mai concret este vorba despre:

- A. **Reglementările necesare pentru simplificarea afacerilor** (29 de acțiuni care nu necesită resurse bugetare sau presupun costuri bugetare neesențiale);
- B. **Compensații bugetare țintite** pentru sectoarele afectate de războiul din Ucraina (4 tipuri de compensații temporare ale căror costuri pentru bugetul public constituie 1,535 milioane lei sau circa 76 milioane euro);
- C. **Proiecte investiționale** în domeniile ce țin de reziliența economică și necesită surse suplimentare de finanțare din contul liniilor de creditare oferite de organizații internaționale (13 linii de creditare noi pentru un volum de resurse în valoare de 1,2 miliarde euro pentru următorii 3 ani);
- D. **Programe de granturi** pentru dezvoltarea afacerilor (contractarea unor mijloace financiare suplimentare în valoare de 295 milioane euro pentru 8 programe de granturi administrate în prezent de ODIMM).

Pentru acțiunile din blocurile B, C și D am elaborat fișe de proiecte care oferă detalii tehnice cu privire la sectoarele țintite, problemele identificate, mecanismul de implementare și costurile asociate implementării. Pe final, constatăm că foaia de parcurs ce derivă din acțiunile nominalizate are un caracter viu, ajustabil în funcție de modul în care urmează să se desfășoare evenimentele în viitor.

Totodată, apreciem înalt angajamentul de care au dat dovadă ministerele de resort în elaborarea Foii de parcurs. Detaliile tehnice privind acțiunile propuse și fișele de proiecte au fost discutate într-un mod participativ cu specialiștii din Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Finanțelor, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, precum și din instituțiile din subordine. Pe această cale dorim să le mulțumim pentru colaborare.

IMPACTUL CRIZEI ASUPRA ECONOMIEI

EXPORTURILE ÎN ȚĂRILE AFECTATE

Exporturile Republicii Moldova în Ucraina, Rusia și Belarus sunt afectate de război. Reieșind din volumul anual în 2021, 13,9% din exporturi de bunuri au avut ca destinație această regiune, totalizând \$437 milioane. Achitățile cu importatorii din Federația Rusă (exporturi în valoare de \$276 milioane) sunt expuse unui risc valutar sporit (doar în ruble) și cheltuieli de transport de câteva ori mai înalte (prin ocolirea zonei afectate de război)². Economia Ucrainei (exporturi în valoare de \$79 milioane) este blocată de război, capacitatea de plată a importatorilor este afectată, cererea de consum – redusă ca rezultat al exodului populației și a scăderii puterii de cumpărare. Exporturile în Belarus (în valoare de \$68 milioane) sunt expuse unor cheltuieli majorate de transport, cererea de consum fiind afectată de sancțiunile aplicate țării. Diminuarea exporturilor cu 437 milioane dolari SUA ar conduce la o scădere notabilă a PIB-ului.

Figură I Principalele categorii de bunuri exportate în Ucraina, Belarus și Federația Rusă



Sursă: BNS

Din exportatori cei mai afectați de războiul din Ucraina sunt producătorii de mere (\$85 milioane exportate în Federația Rusă în 2021), vinuri și alcool etilic (\$57 milioane exporturi în toate cele 3 țări implicate în război), struguri (\$22 milioane în toate cele 3 țări), alte fructe (\$16,3 milioane exportate în Federația Rusă și Belarus), semințe de rapiță (\$5,7 milioane exportate în Ucraina), sucuri de fructe (\$8,7 exportate în Federația Rusă), brânză și caș (\$6,7 milioane exportate în Federația Rusă), porumb (\$5,1 milioane exportate în Belarus). Per total, sectorul agroalimentar al Republicii Moldova se confruntă cu necesitatea identificării soluțiilor alternative pentru bunuri în valoare de circa \$200 milioane. Pentru o parte din aceste produse există experiență de export pe piețe alternative, dar agenții economici au nevoie de timp și resurse pentru adaptare și reorientare pe piețele date.

Pe parcursul anului 2021 Republica Moldova a exportat medicamente în doze în toate cele trei țări din regiunea afectată de război, atingând volume de vânzări semnificative în Ucraina (\$13,7 milioane), în Belarus (\$1,5) și Federația Rusă (\$54,2 milioane). Reprezentanții mediului de afaceri afirmă că se fac livrări în Rusia, ocolind Ucraina. Costul de transport e mai mult decât dublu față de o lună în urmă, însă

² Estimativ de la 1,2 mii la 4-5 mii dolari SUA per rută

fiind raportat la valoarea unui camion, rămâne unul nesemnificativ. De fapt, pe fondul penuriei de medicamente din Rusia, sectorul farmaceutic nu pare să fie afectat.

În virtutea costurilor reduse și a cunoașterii topografiei regionale, Republica Moldova era exportatoare de servicii de transport. Începând cu anul 2015, transportatorii moldovenii deveneau mai puțin competitivi comparativ cu cei din Ucraina, apoi din Rusia și Belarus. Salariile conducătorilor auto în Moldova au crescut într-un ritm mai rapid decât ale celor din țările menționate. Chiar și în lipsa unui avantaj net, companiile de transport moldovenești, conform estimărilor AITA, exportau anual servicii de transport în valoare de circa \$300 milioane. Majoritatea serviciilor erau livrate beneficiarilor din Rusia. În condițiile actuale, probabil, exportul de servicii de transport se va reduce de câteva ori. Momentan, nu dispunem de autorizații de tranzit suficiente pentru necesitățile proprii. Circa 60% din tranzitul de altădată prin Republica Moldova al companiilor străine se făcea în 2021 prin vama Siret, ocolindu-ne teritoriul. Astfel, s-a redus și capacitatea de a solicita autorizații de tranzit de la țările respective. În urma negocierilor, am putea obține niște facilități - autorizații acordate asimetric - pentru deservirea importatorilor și a exportatorilor moldovenești. E puțin probabil ca țările vecine să fie la fel de "înțeleghătoare" atunci când se??? (ce însemna se tratează aici) tratează despre prestarea serviciilor de transport unor țări-terțe. Acest lucru ar putea să reducă la zero exportul de servicii de transport.

Creditelor acordate agriculturii, industriei alimentare, industriei productive, transportului și telecomunicațiilor reprezentau 11,8 miliarde lei la sfârșitul lunii februarie sau 20.9% din totalul portofoliului de credite. Conflictul militar ar putea îngreuna capacitatea de plată a unor agenți economici ce ar deteriora portofoliul de credite. Respectiv, rata creditelor neperformante pe întregul sector bancar și IMM ar putea crește de la 6.62% și 8.57%, respectiv, cu vreun 1-2p.p. Totuși, politicile conservative macro-prudențiale implementate de către BNM în ultimii ani ar permite sectorului bancar absorbția acestor șocuri. În consecință, rentabilitatea capitalului s-ar putea micșora de la 14.98% la 14%.

IMPORTURILE DIN ȚĂRILE AFECTATE

Importurile din statele implicate în război au constituit \$1,865 milioane în 2021 sau 26% din volumul total al importurilor. De menționat că valoarea importurilor din Federația Rusă a crescut semnificativ (de la \$603 la \$1,053 milioane) urmare a înrăutățirii termenilor de comerț - dublarea prețurilor la gaz, majorarea considerabilă a prețurilor la uleiul de motor (56%), îngrășăminte (37%), țevi (71%).

Importurile din Ucraina (\$667 milioane) sunt foarte diverse – top 10 categorii de import formează doar 30% din structura importurilor din această țară. Belarus deține o pondere relativ mică în structura importurilor (\$145 milioane) dar, împreună cu Ucraina, reprezintă un furnizor important de lemn și materiale de construcții. Teoretic, diminuarea importurilor ar avea un impact pozitiv asupra balanței comerciale și a PIB-ului însă există două probleme majore: 1. majorarea prețului la gaze naturale va conduce în mod clar ca creșterea valorică a importurilor cu cel puțin \$500 milioane (reieșind din preț mediu de \$750/1000m³) și o scădere proporțională a PIB-ului.

Cea mai afectată categorie de importuri sunt îngrășămintele minerale (fertilizanți) și azotate care provin din Federația Rusă (\$63 milioane). Acestea sunt critice pentru asigurarea producției agricole și urmează a fi substituite cu importuri din alte țări (Balcanii de vest?) la prețuri mai puțin competitive decât cele din Federația Rusă. O altă categorie de importuri sunt cele din Ucraina: ape și băuturi nealcoolice (\$20,2 milioane), carne de pasăre (\$17,8 milioane) și unt (\$14 milioane). Acestea ar putea fi substituite cu producție locală sau cu importuri din UE, prin urmare este crucial de exploatat la maximum potențialul de înlocuire a importurilor pe aceste două categorii care ar putea influența favorabil PIB-ul, producând o creștere de 0,4%. O altă categorie de importuri importante pentru producătorii agricoli reprezintă tehnica agricolă (tractoare) importate din Belarus. În 2021 valoarea acestora a constituit \$12 milioane.

Producția de mobilă în Republica Moldova depinde de importurile de lemn și articole de lemn din Belarus și Ucraina (\$68 milioane). Pentru a nu sista producția e nevoie de substituit aceste importuri cu materie primă importată din țări terțe. O altă categorie afectată sunt importurile de cabluri, fibre și alte conductoare electrice în valoare de \$20,3 milioane care erau aduse din Ucraina și sunt critice pentru producția industrială locală. Totodată, industria grea și sectorul construcțiilor este consumatoare de tuburi, țevi și profiluri tubulare din Federația Rusă (\$12,4 milioane) care de asemenea necesită a fi substituite.

Figură 2 Principalele categorii de bunuri importate din Ucraina, Belarus și Federația Rusă



Sursă: BNS

Materialele de construcție au un cost relativ înalt, raportat la greutate. Astfel, costurile de transport sunt deseori determinante în selectarea furnizorului. Dublarea sau chiar triplarea costurilor de transport la materialele de construcție procurate în Rusia a dus la stoparea importurilor de materiale de construcție (vată minerală, ghips-carton, chituri, tencuieli, sticlă pentru producere termopan, profiluri din PVC etc). Importurile din Ucraina s-au redus considerabil, majoritatea companiilor producătoare de materiale de construcții fiind amplasate în sud-estul țării (regiunile Zaporoje, Donețk, Herson, Dnipro). Unele companii din Ucraina încearcă să restabilească producerea și livrările. De exemplu, Kievmetaloprom asigură chiar transportul din Kiev până în Moldova (condiții DDP). Lipsa produselor respective va duce la creșterea cotei de produse de calitate similară la preț similar din România, Germania, Bulgaria, Polonia, fără un careva impact notabil pentru economie.

Creditele acordate comerțului au fost în jur de 12.1 miliarde lei sau 18.6% din totalul portofoliului. Dificultățile referitor la transportarea mărfurilor și întreruperea unor lanțuri valorice probabil că va afecta profitabilitatea companiilor în comerț pe termen mediu. Totuși, numărul mare de refugiați în Moldova reprezintă un impuls pentru unele domenii din comerț și HORECA ceea ce majorează volumul de vânzări compensând pentru unele efecte negative pe partea de importuri și micșorarea puterii de cumpărare sau incertitudinii. În consecință, deteriorarea calității portofoliului de credit pentru sectorul de comerț probabil că încă nu se va reflecta în termen scurt.

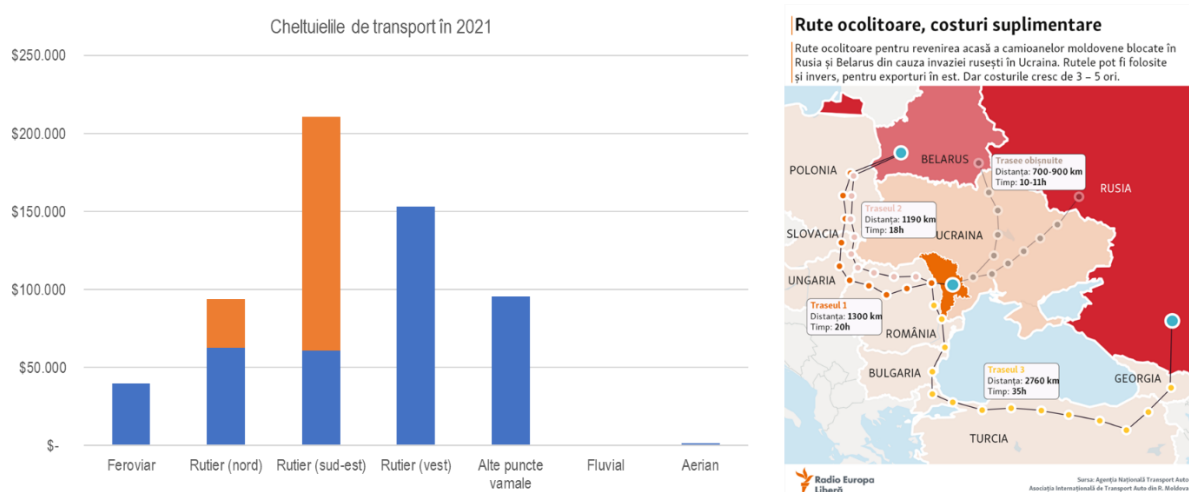
CORIDOARELE DE TRANSPORT

Comerțul de bunuri pe direcția nord și est sunt condiționate de traversarea Ucrainei care la moment este afectată de război. Potrivit estimărilor efectuate cu sprijinul USAID în 2018³, circa 33,2% din traficul

³ Moldova Trade Corridor Assessment, 18/03/2018

de tiruri la frontieră se desfășoară pe aceste direcții, în timp ce altele 41% se produc prin punctele de trecere a frontierei cu România. Utilizarea căilor de ocolire presupune costuri suplimentare de transport. Astfel, parcursul mărfurilor prin ocolirea Ucrainei în nord presupune o majorare a costurilor de 3-4 ori, în timp ce parcursul mărfurilor prin ocolirea Ucrainei prin România, Bulgaria, Turcia și Georgia presupune o majorare a costurilor de 4-7 ori. Ipotețic, în condițiile când structura comerțului internațional rămâne ar rămâne comparabilă cu cea din 2021, cheltuielile de transport adiționale ar ajunge să constituie \$181 milioane.

Figură 3 Costul rutelor de ocolire a teritoriilor afectate de război



Sursă: BNS (parcursul mărfurilor), USAID TCA (costul per tone-km), ANTA (rutele ocolitoare)

Majorarea cheltuielilor de transport legate de necesitatea ocolirii zonelor afectate de război se suprapune pe majorarea costurilor carburanților. Potrivit reprezentanților mediului de afaceri, costul aproximativ al unei rute de camion ajungea să constituie în jur de \$1,2-1,5 mii înainte de scumpirea carburanților. În prezent, costul unei rute de camion este de circa \$4-6 mii ceea ce lovește puternic agenții economici pentru care relațiile comerciale presupun volum și tonaj. Pentru comparație, industria farmaceutică, exportatoare de medicamente în Federația Rusă nu este afectată semnificativ. În același timp, importatorii de materiale de construcție, materie primă, exportatorii de producție agricolă suferă pierderi considerabile.

Problema coridoarelor de transport este exacerbată de izolarea portului comercial Odesa. Portul Constanța de pe teritoriul României este o alternativă mai scumpă. Totodată, costurile portuare la Constanța sunt considerabil mai înalte decât în Odesa, afectând produsele cu valoarea redusă per kilogram.

COMERȚUL CU ALTE STATE

Creșterea economică a UE a fost deja revizuită cu peste 1-1.5p.p. și escaladarea conflictului militar ar putea induce o stagnare sau chiar recesiune. Respectiv, decelerarea economică a principalului partener comercial al Moldovei va afecta companiile ce exportă în UE. Totuși, aceste efecte ar putea fi compensate pe termen mediu de deschiderea noilor piețe de desfacere precum Elveția. Însă, calitatea relativ încă joasă a produselor moldovenești va limita fructificarea acestor oportunități pentru termen scurt. În concluzie, creditele acordate companiilor ce se orientează spre exportul către alte țări decât cele afectate se vor deteriora limitat.

De menționat că relațiile economice internaționale sunt de asemenea afectate de războiul din Ucraina, inclusiv sancțiunile impuse Federației Ruse. Astfel, Federația Rusă furnizează 35% (135bcm) din consumul de gaz al Europei. Intenția UE de a reduce dependența de gazul rusesc ar duce la prețuri mai înalte. Construcția terminalelor de gaz natural lichefiat (GNL) în țările dependente de livrările de gaze rusești, precum Germania sau Italia, ar lua în jur de 2-5 ani. Germania, spre exemplu, a anunțat construcția a trei terminale GNL ce au capacitatea de a importa echivalentul la 33bcm ceea ce va reprezenta în jur de 48% din cele 70bcm procurate de la Gazprom la moment. În plus, UE va trebui să ofere prețuri mai competitive pentru GNL decât cele asiatice ce ar putea induce un preț de peste \$1500/100m³. În același timp, Rusia exportă în jur de 6mbd de petrol ceea ce este echivalentul la 6% din volumul global. Iran, Venezuela și țările din Golf ar putea eventual înlocui vreo 3mbd din cele 6mbd ceea ce ar putea păstra prețul petrolului peste \$100/mlrdl pentru Brent. La fel, Federația Rusă este furnizor important de alte metale și resurse minerale pentru Europa precum: i) 25% aluminiu, ii) 5% oțel, iii) 13% oțel finisat, iv) 30% cărbune metalurgic și v) 60% cărbune pentru încălzire. Referitor la grâu, Rusia și Ucraina reprezintă 28% din exportul global de grâu. În același timp, Rusia și Belarus exportă în jur de 30% din volumul global de fertilizanți.

În plan internațional, sectorul automotive este afectat semnificativ de către conflictul din Ucraina. Spre exemplu, Leoni angajează 7% din totalul forței de muncă pe cablaj în Ucraina. Renault are 15% din capacitatea de producție în regiune, iar producătorii germani doar 2-3%. Adicional, Federația Rusă produce și furnizează 39% și 12% din totalul de paladiu și platină, iar acestea sunt folosite în convertoarele catalitice pentru motoarele la automobile. La fel, Ucraina (o fabrică din Odesa) produce 50% din volumul global pentru gazul neon, care este folosit la fabricarea cipurilor. În concluzie, conflictul din Ucraina și sancțiunile impuse Rusiei și Belarusului ar induce prețuri mai înalte pentru resursele energetice, metale și produsele agricole pentru o perioadă îndelungată.

Limitarea exporturilor pentru anumite produse cruciale din țările implicate în conflict către UE și restul lumii ar impune o restructurare a lanțului valoric și o decelare economică. Respectiv, creditele acordate companiilor implicate în aceste lanțuri valorice internaționale vor avea de suferit. Totuși, amprenta locală sau integrarea companiilor locale în sistemul de producere a rezidenților ZEL-urilor este relativ limitat ceea ce nu ar trebui să afecteze dramatic peisajul creditar în țară.

PRESIUNILE INFLAȚIONISTE

IPC a crescut cu 22.16% în martie 2022 față de anul precedent. Prețurile pentru produsele alimentare au accelerat cu 23.3% f-a-p. Indicatorul similar a crescut cu 5.5% și 9.3% în UE și România, respectiv. Este important de menționat că cea mai mare creștere (28.6% f-a-p) a fost pe categoria legumelor și conservelor în Moldova. Coeficientul de ponderare pentru produsele alimentare este de 36.3%, ceea ce este unul dintre cele mai înalte dintre țările emergente, doar Thailanda (40%, Filipine (37.7%) și Argentina (36.5%) au o pondere mai înaltă dintre țările emergente mari. Pentru comparație, ponderea produselor alimentare în România este de 33%, în Ungaria de 21.6%, iar în Germania circa 10%.

În raportul asupra inflației din 15 februarie, BNM a luat în calcul ipoteza precum că indicele FAO a prețurilor internaționale la produsele alimentare va scădea în jurul la 14% și 11% f-a-p în februarie și martie, respectiv. Din păcate, acest indice a fost 20.6% în luna februarie, iar prețul grâului la sfârșitul lunii martie era cu vreo 75% mai mare f-a-p pe bursele internaționale. La fel, ipoteza privind cotațiile pentru petrolul de marca Urals la \$77/baril, iar în realitate marca Brent a ajuns în jurul la \$120/baril la data scrierii acestui comentariu. Toate acestea, în tandem cu deprecierea leului cu 2.6% față de USD din 23 februarie și revizuirea creșterii economice în zone euro de la 4% la 3.3% pentru anul 2022, va impulsiona efectele inflaționiste. Respectiv, prognoza BNM unde inflația atinge maximul de 20.5-20.6% în trimestrele II și III ar putea fi revizuite în sus cu cel puțin 7-8p.p. cu riscul de a atinge și o valoare de

30% pentru anumite luni. Astfel, constatăm că realitățile din ziua de azi sunt diferite de cele de la mijlocul lunii februarie. Aceasta ar impune BNM să ridice rata de bază cu cel puțin 6p.p. dacă va urmări doar obiectivul de a modera presiunile inflaționiste sau mai puțin de 6p.p. ceea ce va afecta nemijlocit capacitatea agenților economici de a se împrumuta pentru finanțarea proiectelor investiționale și a activității operaționale.

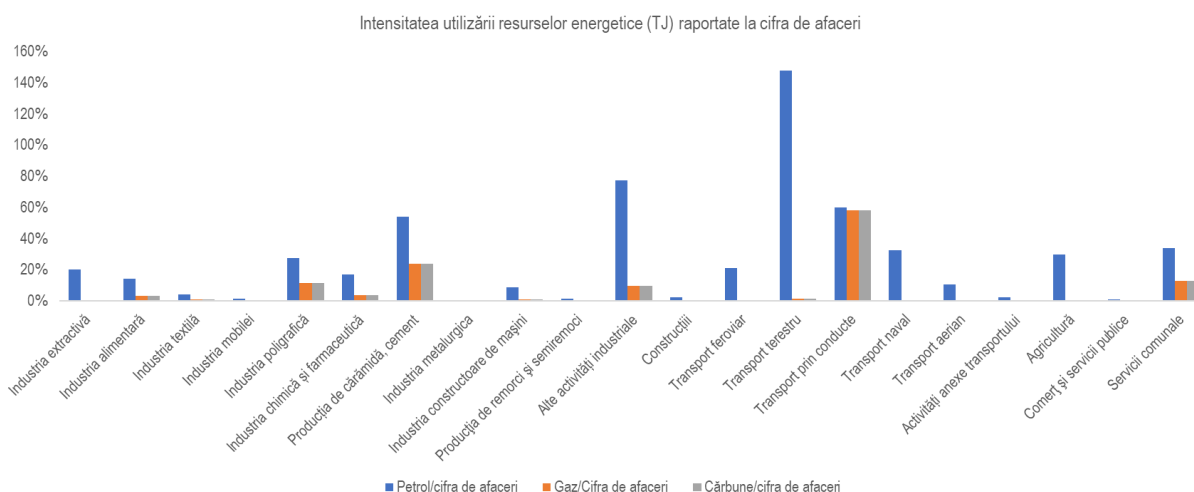
În caz că scenariul când inflația ar putea accelera către 30% în anumite luni în acest an se materializează, creditele se vor scumpi atât din cauză că rata de bază a BNM-ului va fi mai mare cât și ca urmare a riscului deprecierii leului pe fundalul presiunilor inflaționiste. Cele mai afectate de inflația vor fi creditele cu dobânzi flotante. În plus, unele contracte de credite cu dobândă fixă au clauze precum că acestea pot fi revizuite în caz că anumiți parametri macroeconomici se deteriorează. Creditele ipotecare din cadrul programului "Prima casă" sunt vulnerabile pentru că sunt legate de rata medie ponderată a dobânzilor la depozitele noi atrase în valuta națională cu termenul de la 6 la 12 luni. În același timp, riscul deprecierii leului ar impune persoanele fizice să-și convertească o parte din cele MDL 31.2mlrd depozite bancare în valută ce ar pune o presiune adițională asupra leului. Avantajul sistemului bancar la moment este că raportul dintre suma activelor bilanțiere în valută și suma datoriilor bilanțiere în valută este unul echilibrat la moment fără a inspira o anumită neîncredere în sistemul bancar pe aspectul valutar.

SIGURANȚA ALIMENTARĂ ȘI ENERGETICĂ

În linii mari siguranța alimentară a Republicii Moldova nu este afectată puternic de războiul din Ucraina din punct de vedere al volumului. Pe de altă parte, prețurile la produsele alimentare sunt supuse presiunii de creștere din cauza faptului că cele două țări implicate în război - Ucraina și Rusia dețin 30% din producția globală de grâu și 18% din producția globală de porumb. Nu există pronosticuri clare privind evoluția ulterioară a prețurilor dar e suficient să remarcăm că și până la război, indicele prețurilor la produsele alimentare a crescut cu 30,3% (în 2021). Prețurile la fertilizanți au crescut cu 119% iar materia primă agricolă s-a scumpit cu 9,6%. Reieșind din balanța alimentară a Republicii Moldova, nivelul de auto-aprovizionare este aproape de 100% la majoritatea produselor alimentare. Excepție constituie: untul (58,5%), carnea de pasăre (66,6%), roșiile (40,4%), pepeni (63,5%), cartofi (68,5%), porumb (58,8%), ovăs (33%). Avem excedent de producție alimentară destinată exportului la fructe și floarea soarelui, însă exportul acestor bunuri este amenințat (merele și prunele erau tradițional comercializate în Federația Rusă), iar uleiul de floarea soarelui utilizează portul Giurgiulești cu ieșire la Marea Neagră care este periculoasă pentru navigație și presupune costuri de transport ridicate.

Securitatea energetică a Republicii Moldova este afectată pe două filiere: i. majorările exorbitante a prețurilor mondiale de referință la principalele resurse energetice, în particular la cărbune (cu 178%), petrol (cu 84%) și gaz natural (cu 261%); și ii. capacitatea de asigurare a livrărilor de volume necesare funcționării economiei naționale. Din punct de vedere a prețurilor, se denotă gradul diferit în care scumpirile resurselor energetice afectează sectoarele economice: cele energo-intensive (transportul, agricultura, producția de cement) pot rezista doar în măsura în care pot transmite presiunea economică asupra consumatorului final. În unele cazuri, acest lucru este posibil, deși are repercusiuni majore asupra competitivității și consumului, iar în alte cazuri acest lucru este imposibil (dacă prețurile sunt reglementate sau dacă mediul concurențial nu permite majorarea prețurilor). În cel din urmă caz, majorarea prețurilor la resurse energetice poate duce la falimentarea unor sectoare întregi (un exemplu citat este sistarea producției de fertilizanți în România). Urmând această logică, producătorii de cement și producătorii agricoli pot face scumpirilor doar dacă piața le va permite majorarea prețurilor la producția finită. Prin contrast, deși sectorul transporturilor e cel care consumă petrol la prețuri ridicate, cheltuielile sunt pasate în totalitate celorlalte sectoare care fac uz de servicii de transport. Respectiv, în ultimă instanță sunt afectați consumatorii de servicii de transport, adică producătorii și exportatorii în funcție de volum și tonaj.

Figură 4 Intensitatea utilizării resurselor energetice sectoarele economice



Sursă: BNS (balanța energetică, ancheta structura a întreprinderilor)

INVESTIȚIILE ȘI ACCESUL LA FINANȚARE

Investițiile străine directe (ISD) probabil că vor avea de suferit. Totuși, riscul ieșirilor bruște de capital este relativ limitat din cauza anatomiei fluxurilor de capital în Moldova. Stocul total al investițiilor străine direct este în jur de \$4,8 miliarde la sfârșitul trimestrului III al anului 2021. Finanțe și asigurări a atras 31% din ISD, iar comerțul și industria prelucrătoare 26% și 20%, respectiv. Distribuția geografică a investițiilor sub formă de participații și acțiuni cumulate denotă că UE deține 86%. Totuși, dacă se consideră și instrumentele de datorii, atunci Rusia reprezintă cel mai mare investitor în economia națională cu un stoc de \$869 milioane la finele anului 2019. Considerând dificultatea de a converti ISD în cash pentru a fi extrași din țară, se poate presupune că ieșirile de capital pe acest segment vor fi relativ limitate în următoarea perioadă. Totuși, există o probabilitate mare că Moldova nu va putea atrage noi fluxuri de ISD în următorii ani ceea ce ar continua să păstreze fluxul cumulativ de ISD la cel mai mic nivel din Europa, în jur de \$750 per capita. În absența acestor investiții, economiei Moldovei îi va fi dificil să ridice potențialul de creștere economică de la 3-3.5% la cel puțin 5% pentru următoarea decadă. Respectiv, investițiile publice vor trebui să compenseze acest vid al investițiilor.

Investițiile de portofoliu erau în jurul la \$25 milioane la sfârșitul trimestrului III ceea ce nu reprezintă un risc major. Referitor la fluxul de numerar și depozite, stocul pasivelor sub formă de depozite al băncilor comerciale față de nerezidenți reprezenta \$135mln, ceea ce ar putea constitui sursa primară a ieșirilor de capital în următoarea perioadă. Pe planul creditelor pentru proiecte investiționale, acestea erau deja anemice de mai mult timp. La sfârșitul lunii februarie, soldul creditelor acordate persoanelor juridice rezidente era 32,9 miliarde lei sau 57.8% din totalul portofoliului. Totuși, este de menționat că creditele acordate IMM-urilor erau doar de 15,9 miliarde lei sau 27.9% din portofoliu. Rata înaltă a dobânzilor a fost mereu specificată ca unul dintre motivele principale ce explică absorbția moderată a creditelor de către IMM-uri. Considerând că presiunile inflaționiste vor persista mai mult decât se aștepta anterior, rata medie a volumelor creditelor noi acordate pentru persoanele juridice și persoane fizice ce practică activitate de antreprenariat ar putea crește de la 8,45 și 12,31%, respectiv, la 12 și 15%. Lichiditatea excesivă a sistemului bancar era în jur de MDL 3.6mlrd la sfârșitul anului 2021. În plus, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută convertibilă rămâne la 28% și 30%, ceea ce denotă existența unui spațiu de manevră pentru injectarea lichidităților. Totuși, convertirea acestor lichidități în credite pentru investiții rămâne a fi provocarea principală. Adicional, costul de împrumut a guvernului la fel crește pe fundalul celor menționate mai sus. Statul s-a împrumutat la rata de 14,85%

pentru titluri cu scadență de un an la ultima licitație din 15 martie, comparativ cu 5,84% în septembrie anul trecut. Respectiv, aceasta va afecta semnificativ și capacitatea statului de a finanța deficitul bugetar din resursele atrase pe piața locală.

MOBILITATEA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI MOBILITATEA AFACERILOR

Pe parcursul primei luni de război în Ucraina, pe teritoriul Republicii Moldova au intrat 376.800 refugiați, din care 342.339 sunt cetățeni ucraineni și 34.461 sunt cetățeni străini. În perioada de referință 243.342 ucraineni și 30.259 cetățeni ai altor state au plecat din Republica Moldova. Respectiv, 96.474 ucraineni și 3 947 cetățeni ai altor state au rămas în Republica Moldova. Din 100.421 de refugiați 49.043 sunt copii. 5 071 de refugiați au depus cereri de azil la BMA. La moment nu există un studiu detaliat privind necesitățile refugiaților care s-au stabilit în Republica Moldova. Se cunoaște că, din populația matură, majoritatea sunt femei. La fel, majoritatea sunt găzduiți de voluntari din Republica Moldova. Centrele de plasament au fost vitale în prima perioadă când, exodul ucrainenilor era un fenomen nou, însă pe parcurs acestea se transformă treptat în centre de triere, până la identificarea unei soluții admisibile. Din punct de vedere macroeconomic, influxul de refugiați contribuie la creșterea consumului agregat, cauzând presiuni inflaționiste. Acest fenomen e comparabil ca anvergură cu revenirea moldovenilor din diasporă în preajma sărbătorilor de paști. Un efect pozitiv care nu a fost anticipat este pentru agenții economici din domeniul HORECA, în mod particular, capacitatea segmentului hotelier este utilizată la maximum. Totuși, nu se poate miza pe faptul că acest lucru este o schimbare de paradigmă - economiile refugiaților din Ucraina sunt limitate, iar cererea de locuri de muncă va fi în ascensiune.

Criza umanitară provocată de războiul din Ucraina este însoțită de relocalizarea afacerilor. În prima lună de război, circa 3,5 milioane de ucraineni au părăsit țara având ca destinație țările vecine, inclusiv Republica Moldova. În mare parte locurile de muncă și afacerile abandonate nu sunt transferabile cu excepția acelor a căror formulă de business se bazează în exclusivitate pe capital uman și fluxuri financiare. Totuși, o mică parte din cei 100 mii refugiați care au rămas în Republica Moldova sunt oameni de afaceri din regiunile vecine, care speră să-și relanseze activitatea în cazul încetării războiului. Țările de destinație acceptă necondiționat refugiați și în multe cazuri facilitează încadrarea ucrainenilor în câmpul muncii și relocalizarea afacerilor. La o scară redusă există și un exod al afacerilor din Federația Rusă, care se manifestă în două moduri: a. investitorii străini care au abandonat proiectele de investiții în Federația Rusă proactiv sau datorită sancțiunilor; b. oameni de afaceri ruși care sub presiunea cenzurii, represaliilor și închiderii canalelor de comunicare își relocalizează afacerile în țările vecine unde limba rusă este în circulație (de exemplu Georgia, Armenia). În conformitate cu unele estimări, exodul specialiștilor din Federația Rusă se cifrează la jumătate de milion de persoane.

În conformitate cu datele furnizate de BMA în baza estimărilor efectuate de misiunile diplomatice, în țările implicate în război se află 245 mii lucrători migranți din Republica Moldova, inclusiv 217,4 mii în Federația Rusă, 25,1 mii în Ucraina și 2,5 mii în Belarus). O revenire masivă în țară a acestora este un scenariu plauzibil. În plan imediat, revenirea lor în țară va condiționa creșterea consumului agregat și va exercita presiuni inflaționiste. O parte din ei vor căuta soluții de angajare/migrație în vest, ceea ce este compatibil cu tendințele care existau și până la începerea războiului. O parte, totuși, va căuta să se încadreze în câmpul muncii, în special în gospodăriile agricole. Concomitent, volumul remitențelor din munca moldovenilor aflați peste hotare este sub presiune. Deși, la nivel global volumul acestora ține mai mult de necesitățile de consum ale rudelor aflate în Republica Moldova, pierderea veniturilor din muncă (fie și temporară) poate conduce la scăderea volumului remis. Astfel, circa \$200 milioane reprezintă volumul remis anual de moldovenii din Federația Rusă (13% din volumul total de remitențe, or, scăderea cu \$200 milioane a remitențelor ar trage după sine la o scădere proporțională a PIB-ului.

O variabilă necunoscută în acest moment este modul în care reacționează cetățenii și businessul moldovenesc la riscurile legate de războiul din țara vecină. Reieșind din informația operativă (urmează a fi contrastată cu rapoartele financiare consolidate pe sistemul bancar pentru sfârșitul lunii martie), se observă o ușoară tendință de lichidare a soldurilor din partea persoanelor fizice (extragere numerar și convertire în valută). În trei săptămâni de la începutul războiului în Ucraina depozitele pe conturile curente ale persoanelor fizice s-au redus cu aproximativ 5%, ceea ce reprezintă circa \$37,2 milioane. În ceea ce privește persoanele juridice, aceștia au convertit soldurile curente din lei moldovenești în valută, însă valoarea totală a depunerilor lor în sistemul bancar nu a suferit modificări esențiale. Potrivit surselor, nivelul de lichiditate în sistemul bancar este suficient de înalt - unele bănci au recurs la operațiuni REPO cu BNM pentru a participa la licitațiile de procurare a hârtiilor de valoare de stat, însă per total băncile dispun de suficiente resurse pentru creditare. Totodată, persoanele juridice tind să renunțe la planurile investiționale din cauza incertitudinii sporite.

CONCLUZII PRELIMINARE ȘI PAȘII URMĂTORI

Ținând cont de cele expuse insistăm asupra caracterului preliminar al concluziilor: Din nefericire, războiul din Ucraina este în plină desfășurare și nu avem o perspectivă clară asupra evenimentelor viitoare. Totuși, o serie de lucruri sunt cât se poate de certe în acest moment: a. Exporturile în țările implicate în război sunt în zonă de risc: producția de mere, medicamente, vinuri, struguri de masă sunt în căutare de soluții imediate; b. Perturbarea importurilor din țările implicate în război afectează nemijlocit lanțurile valorice, în particular, producția agricolă, industria mobilei, industria automotive, construcțiile; c. Securitatea alimentară este amenințată sub aspectul nivelului scăzut de auto-aprovizionare cu lapte și carne de pasăre; d. Majorarea prețurilor mondiale la resursele energetice (cărbune, petrol, gaz) și fertilizanți au condus la creșterea costurilor în agricultură și la serviciile de transport; e. Politica monetară austeră și reticența investitorilor legată de riscurile asociate războiului din țara vecină constrâng accesul la finanțare; și f. Mobilitatea demografică schimbă esențial peisajul relațiilor de muncă.

Reieșind din aceste vulnerabilități manifeste, propunem Guvernului o foaie de parcurs care conține o serie de acțiuni cu caracter imediat și pe termen scurt sau mediu, care sunt menite să sporească reziliența economiei moldovenești în contextul războiului din țara vecină. Aceste acțiuni sunt grupate în patru blocuri de bază, adresând una sau mai multe din cele șase vulnerabilități identificate. Mai concret este vorba despre:

- A. **Reglementările necesare pentru simplificarea afacerilor**, care nu necesită resurse bugetare sau presupun costuri bugetare neesențiale;
- B. **Compensații bugetare țintite** pentru sectoarele afectate de războiul din Ucraina;
- C. **Proiecte investiționale** în domeniile ce țin de reziliența economică și necesită surse suplimentare de finanțare din contul liniilor de creditare oferite de organizații internaționale;
- D. **Programe de granturi** pentru dezvoltarea afacerilor.

Pentru acțiunile din blocurile B, C și D am elaborat fișe de proiecte care oferă detalii tehnice cu privire la sectoarele țintite, problemele identificate, mecanismul de implementare și costurile asociate implementării. Pe final, constatăm că foaia de parcurs ce derivă din acțiunile nominalizate are un caracter viu, ajustabil în funcție de modul în care urmează să se desfășoare evenimentele în viitor.

FOAIA DE PARCURS PENTRU DEPĂȘIREA CRIZEI

A. REGLEMENTĂRI NECESARE PENTRU SIMPLIFICAREA AFACERILOR

	Denumirea acțiunii	Efectele scontate	Domenii de impact					Resp.	Costuri	Termen	
			Export	Import	Securitate alimentară	Securitate energetică	Acces la finanțare				Mobilitate
1	Simplificarea condițiilor de eliberare a actelor permise pentru accesul la apă în scop de irigare din sursele acvatice pentru sectorul agricol de valoare înaltă, precum și a actelor permise pentru construcția abatoarelor	Asigurarea securității alimentare și valorificarea potențialului de export prin medierea accesului la irigare a culturilor agricole de valoare înaltă.	x		x				MAIA AM Apele Moldovei ANSA	Fără costuri	Imediat
2	Aplicarea (pe durata stării de urgență) a procedurilor de incasso ⁴ și suspendare a conturilor bancare nu mai devreme de o lună de la data apariției obligației	Solvabilitatea companiilor afectate în mod special de efectele războiului din Ucraina.	x	x					MF SFS	Costuri nesemnificative, amânarea cu o lună a încasării obligațiilor fiscale prin incasso	Imediat

⁴ Ministerul Finanțelor și-a exprimat rezerve față de modificarea procedurilor de incasso, invocând în calitate de contra-argument necesitatea fortificării disciplinei fiscale.

	fiscale, cu notificarea prealabilă a contribuabilului.										
3	Asigurarea fluidității traficului marfar la frontiera cu România atât prin stabilirea unor ținte temporale concrete vizavi de așteptarea în punctul de trecere a frontierei, cât și prin solicitarea majorării capacităților de deservire în punctele vamale de pe teritoriul României	Micșorarea termenului de staționare în punctele de trecere a frontierei Leușeni-Albița și Sculeni-Sculeni în legătură cu redirecționarea traficului de marfă afectat de războiul din Ucraina	x	x					MF MAI	Fără costuri	Imediat
4	Asigurarea accesului la portul Reni de pe teritoriul Ucrainei, în special pentru exportatorii de cereale din Republica Moldova prin solicitarea deblocării accesului de către autoritățile portuare din Ucraina	Asigurarea funcționării coridoarelor de transport vitale pentru exportul de mărfuri, în special a cerealelor	x						MIDR MAIA	Fără costuri	Imediat
5	Eliminarea procedurii de omologare și introducere a îngrășămintelor în registrul de stat al fertilizanților	În spațiul UE nu există o procedură similară de omologare și înregistrare. În contextul imposibilității de a importa fertilizanții deja înregistrați este necesară substituirea de	x	x	x				MAIA ANSA	Fără cost	Imediat

		urgență a importurilor cu fertilizanți din alte state. Procedura dificilă de omologare și introducerea înregistrului de stat creează impedimente în acest sens									
6	Extinderea termenului de valabilitate al regimului fiscal și vamal existent al rezidenților Zonelor Economice Libere pe o perioadă de 30 de ani	ZEL-urile găzduiesc industria cu cea mai mare pondere în exporturi și oferă zeci de mii de locuri de muncă. Riscurile legate de războiul din regiune impune necesitatea oferirii unui orizont investițional mai îndelungat pentru stimularea și reținerea investitorilor străini					x	x	ME MF MAEIE	Fără cost	Termen scurt
7	Dezvoltarea programului național „Un măr pe zi pentru copii” și a programelor similare pentru alte categorii de beneficiari	Valorificarea exportului ratat de fructe, în special mere, prin stimularea consumului intern	x		x				MAIA MEC	În limitele bugetului prevăzut pentru achiziții în instituții preșcolare și de învățământ	Termen scurt
8	Efectuarea procedurilor bilaterale de recunoaștere a regimurilor fitosanitare și	Valorificarea potențialului de export de produse alimentare,	x						MAIA	Majorarea cu 20 milioane lei a alocațiilor	Termen mediu

	încheierea acordurilor de liber schimb la condiții avantajoase (Egipt, India, Qatar, alte țări din Asia)	redirecționarea exporturilor de pe piața din Federația Rusă pe piețe noi cu potențial de creștere							MAEIE ME	bugetare anuale pentru Agenția de Investiții	
9	Mărirea cotelor tarifare la exportul produselor horticole în UE în baza acordului de liber schimb (mere 40 mii t, prune 40 mii t, cireșe 5 mii t, struguri de masă 40 mii t) și negocierea eliminarea taxei <i>ad valorem</i> la depășirea cotelor tarifare existente în contextul cantităților medii exportate de RM (exemplul Serbiei)	Valorificarea potențialului de export de produse alimentare, redirecționarea exporturilor de pe piața din Federația Rusă pe piața Uniunii Europene	x						MAIA MAEIE ME	Fără costuri	Termen scurt
10	Stabilirea în actele legislative a termenului exact de examinare a dosarului și achitare a subvențiilor pentru agricultori (în prezent se utilizează sintagma „termen rezonabil”), precum și introducerea mecanismului de aprobare prealabilă a dosarului	Lichidarea graduală a stocului de datorii la subvențiile agricole (volumul cererilor admise depășește volumul alocațiilor bugetare)	x		x				MAIA MF	Fără costuri suplimentare	Termen scurt
11	Abrogarea Legii cu privire la reglementarea repatrierii	Eliminarea riscurilor nespecifice afacerilor prin	x	x					BNM	Fără cost	Imediat

	mijloacelor bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe	impunerea unor reglementări nejustificate							ME		
12	Identificarea unor soluții de excepție pentru furnizorii în sistemul de achiziții publice și introducerea unor norme adecvate în procedurile de achiziții publice pentru cazurile de forță majoră sau majorare extraordinară de preț, care ar permite rezilierea sau revizuirea contractului.	Solvabilitatea companiilor din sectorul agro-alimentar, construcții, furnizoare de bunuri și servicii este afectată în condițiile când costul factorilor de producție de materie primă (combustibil) crește vertiginos pe durata executării contractelor			x	x	x		MF AAP	Fără costuri majore	Termen scurt
13	Accelerarea adoptării Legii cu privire la crowdfunding și stimularea proiectelor de crowdfunding prin participarea partenerilor de dezvoltare	Diversificarea accesului la finanțare pentru IMM					x	x	CNPF ME	Fără costuri din partea statului	Termen scurt
14	Permiterea de către BNM băncilor să reeșaloneze termenele de scadență a plăților și/sau sumele plăților scadente până pe 30 iunie 2022 la creditele acordate persoanelor juridice	Evitarea insolvenței agenților economici afectați de războiul din Ucraina și reducerea decalajului de casă (o măsură similară a fost introdusă în lockdown)					x		BNM	Fără costuri	Imediat

15	Reducerea bazei de calcul a rezervelor obligatorii stabilite de către BNM cu suma creditelor acordate pentru investiții și cu un termen mai mare de 5 ani	Majorarea lichidităților disponibile pentru creditarea pe termen lung (cu caracter investițional) și diminuarea costului la credite					X		BNM	Fără costuri	Termen scurt
16	Modificarea unor prevederi normative privind trimiterile poștale internaționale, aspectele cu privire la declararea periodică a mărfurilor exportate, inclusiv sub aspectul reglementării produselor returnate	Lipsa prevederilor specifice privind returnarea produselor periclitează drepturile de consumator și sunt un obstacol artificial în valorificarea potențialului de export din industria confecțiilor	x						MF SV	Nu implică costuri bugetare. Măsura prevede o reglementare simplificată a întregului proces de export a mărfurilor prin intermediul trimiterilor poștale internaționale	Imediat
17	Scutirea de taxa vamală pentru o perioadă de un an a untului importat din UE	Producția de lactate depinde în mare parte de importurile de unt la taxă vamală zero din Ucraina (circa 3000 tone). În lipsa acestor importuri necesarul de unt nu poate fi substituit decât de importuri din vest. Prin aplicarea scutirii de taxă vamală se dorește evitarea creșterii		x	x				MAIA ME MF SV	Costuri bugetare nu sunt anticipate, deoarece taxe vamale nu se colectau pentru cantitatea de unt importată din UA	Termen scurt

		exagerate a prețurilor la produsele lactate finite.									
18	Negocierea cu BEI în vederea oferirii posibilității de împrumuturi din contul liniei de credit „Livada Moldovei” a mijloacelor circulante necesare în industria vitivinicolă și pomicolă	Acoperirea deficitului de mijloace circulante necesare pentru finanțarea lucrărilor agricole (circa 30 milioane euro), precum și pentru achiziționarea strugurilor pentru vinificație.	x						MAIA MF	Fără costuri	Termen scurt
19	Suspendarea obligației de achitare a contribuției în Fondul Viei și Vinului de sectorul privat pentru anul 2022, cu acoperirea bugetului Fondului din contul datoriilor acumulate de stat.	Diminuarea presiunii fiscale imediate de circa 24 milioane lei asupra viticultorilor confrunțați cu necesitatea reorientării exporturilor afectate de războiul din Ucraina	x				x		MAIA MF	22 milioane de lei planificați a fi colectați din retribuițiile sectorului privat vor fi acoperiți din contul datoriei statului la FVV. Contribuția statului la FVV în valoare de 84 milioane lei nu a fost onorată și s-a acumulat pe parcursul ultimilor 5 ani. Bugetul ONVV pentru 2022 prevăzut de	Termen scurt

										legea bugetului de stat este de 44 milioane și nu se va diminua, nu va afecta activitatea ONVV.	
20	Rambursarea TVA acumulată în cont agenților economici ce au efectuat exporturi în Ucraina, Belarus, Federația Rusă în perioada februarie - mai 2021, în mărimea produsului dintre cota TVA și valoarea exportului realizat în perioada respectivă (Suma TVA acumulată în cont se va diminua cu suma TVA rambursată). ⁵	Suținerea temporară sub formă de lichidități, prin rambursarea sumelor TVA acumulate în cont a exportatorilor afectați de războiul din Ucraina. Lichiditățile respective sunt necesare agenților economici pentru a suporta în continuare cheltuieli de depozitare a producției ce urmează să fie exportată	x				x		MF MAIA	Fără impact bugetar în timp. Măsura reprezintă o alocare de resurse bugetare în avans prin restituirea TVA mai devreme efectuării exportului	Imediat
21	Majorarea plafonului de înregistrarea ca contribuabil a TVA de la 1,2 mil.lei până la 2 mil.lei	Dezvoltarea IMM și stimularea documentării tranzacțiilor comerciale. Numărul întreprinderilor care se află în limita acestui prag este de circa 3000					x	x	MF	Impact nesemnificativ. Veniturile aferente încasărilor de TVA în 2021 constituie 188 milioane lei însă	Termen mediu

⁵ Ministerul Finanțelor și-a exprimat rezerve față de această procedură pe motivul că introducerea ei va împovăra excesiv administrarea fiscală

										în practică companiile înregistrate în calitate de plătitori de TVA tind să-și păstreze statutul	
22	Modificarea termenului de calculare, raportare și achitarea a sumei TVA pentru agenții economici cu livrări de până la 2 mil. lei (anul precedent) din lună calendaristică în trimestru.	Diminuarea poverii administrative pentru IMM: numărul declarațiilor completate și numărul plăților efectuate va scădea de la 150 mii la doar 50 mii lei, fără ca acest lucru să afecteze volumul încasărilor					x	x	MF	Cost minim de 70 mil. lei în primul an de implementare (se schimbă doar frecvența încasărilor)	Termen scurt
23	Introducerea amortizării accelerate în scopuri fiscale pentru mașini și utilaje, deducerea în primul an a 50% din valoarea mijlocului fix	Stimularea în mașini și utilaje. Cele mai mari investiții în active imobilizate sunt efectuate în sectorul construcțiilor (17,1%), comerț, întreținerea și repararea mijloacelor de transport (12,2%), industria prelucrătoare (9,5%), transport și depozitare (8,5%), agricultură,	x				x		MF ME	În primul an de implementare 281 mil. lei. Mijloace bugetare respective vor fi încasate suplimentar în următorii ani, când mărimea cheltuielilor cu amortizarea vor fi mai mici și	Termen mediu

		silvicultură și pescuit (7,7%), etc								respectiv profitul fiscal mai mare	
24	Majorarea pragurilor neimpozabile și deductibile a tichetelor, hranei și transportului organizat, în conformitate cu evoluția prețurilor la produsele alimentare și tarifelor la transport/majorarea distanței parcurse. (Tichete de masă - 73 lei, Hrană organizată 69 lei, transport organizat 70 lei)	În partea ce ține de hrană și transport organizat beneficiarii principali sunt salariații companiilor mari, în special cele înregistrate în ZEL (ultima actualizare a fost în 2018). Referitor la tichete, acestea sunt utilizate de salariații tuturor întreprinderilor interesate (ultima actualizare a fost în 2020)					x	x	MF	Costuri nesemnificative. Valoarea deductibilă per angajat va crește cu 24 lei (pentru hrana organizată); 35 lei (pentru transport organizat); 18 lei (pentru tichete de masă)	Imediat
25	Permiterea la deducere în scopuri fiscale a cheltuielilor privind creanțele nerecuperate rezultate din relațiile externe cu Ucraina, Federația Rusă și Belarus ⁶	Apropierea obiectului impozabil cu impozitul pe venit cu profitul contabil (profitul real) obținut de companii. Urmare a războiului companiile afectate suferă dublu înregistrând pierderi din cauza nerecuperării creanțelor și suportând consecințe fiscale în cazul	X						MF	Costuri nesemnificative	Imediat

⁶ Ministerul Finanțelor și-a exprimat rezerve în privința aplicării acestei norme, având în vedere riscurile de evaziune fiscală sub premise false

		nepermitterii la deducere a cheltuielilor respective									
26	Crearea regimului fiscal simplificat (reducerea la maxim a evidenței contabile și raportării fiscale) pentru microîntreprinderi ⁷	Dezvoltarea spiritului antreprenorial, auto-angajării în câmpul muncii, reducerea la minim a efortului agenților economici în procesul de interacțiune cu autoritățile publice (BNS, SFS) în partea ce ține de calcularea, raportarea și achitarea impozitelor și taxelor					x	MF ME	Fără costuri. Creșterea în timp a bazei impozabile din contul trecerii în sectorul oficial al economiei va aduce venituri la buget	Termen scurt	
27	Diminuarea termenului de restituire a TVA în cazul în care companiile corespund criteriilor prevăzute de Guvern la 7 zile lucrătoare ⁸	Reducerea poverii administrative și efortului companiilor în interacțiunea cu autoritățile publice. Creșterea gradului de conformare fiscală					x	MF SFS	Fără cost	Imediat	
28	Restituirea sumelor TVA acumulate în cont în mod gradual, în mărimea impozitelor salariale achitate la buget	Creșterea lichidităților în sectoarele ce au acumulări de TVA în cont, în special agricultura și sectorul energetic					x	MF	350 lei din soldul datoriilor acumulate la contul TVA pentru restituire	Termen mediu	

⁷ Pentru moment, Ministerul Finanțelor și-a exprimat rezerve față de oportunitatea instituirii unui regim simplificat nou, încovând multitudinea de regimuri speciale deja existente.

⁸ *De facto* restituirea sumelor TVA pentru companiile vizate este de 3-4 zile. În același timp Ministerul Finanțelor are rezerve față de stabilirea *de jure* a acestor termene reduse în legislație.

29	Implementarea soluțiilor normative și administrative pentru oferirea străinilor a posibilității de activa în calitate de angajați și antreprenori la distanță (fără prezența fizică) în Moldova	Atragerea și reținerea în Moldova a investițiilor și talentelor din alte țări	x				x	x	ME ASP	Fără costuri	Termen scurt
----	---	---	---	--	--	--	---	---	-----------	--------------	--------------

B. COMPENSAȚII BUGETARE ȚINTITE PENTRU SECTOARELE AFECTATE

	Denumirea acțiunii	Efectele scontate	Domenii de impact						Resp.	Costuri	Termen
			Export	Import	Securitate alimentară	Securitate energetică	Acces la finanțare	Mobilitate			
1	Compensarea în proporție de 2 lei/kg a merelor exportate (logistica alternativă este mult mai scumpă) și livrate la procesare în baza invoice-urilor de export și facturilor eliberate de fabricile de procesare	Stimularea procesării a 80 mii tone de mere aflate la depozitele frigorifice la export și industria alimentară și evitarea insolvabilității producătorilor de mere în condițiile când prețurile la procesare sunt (1,50 lei/kg) sunt mult sub costurile de producere (2,50 lei/kg) și păstrare (1,20 lei/kg)	x		x		x		MAIA MF AIPA	160 milioane lei în condițiile compensării a 2 lei/kg a unui volum de 80 mii tone de mere livrate pentru procesare în industria alimentară și la export	Cu efecte imediate pentru anul curent

2	Amortizarea impactului creșterii costurilor pentru resursele energetice prin compensarea în proporție de 30% a accizelor la motorină utilizată în agricultura primară	Sporirea competitivității producției agricole pentru asigurarea consumului intern și majorarea potențialului de export	x		x	x			MAIA MF AIPA	129 milioane lei reieșind din consumul total de 144 mii tone de motorină, cuantumul de 30% a compensației și mărirea accizelor de 2980 lei/t	Cu efecte imediate pentru anul curent
3	Compensarea în proporție de 50% a TVA pentru fertilizanții (macro și microelemente) utilizați în agricultura primară la producerea materiei prime agricole	Menținerea productivității agricole în condițiile scumpirii costului fertilizanților utilizați în agricultura primară și evitarea pierderilor la recolta anului 2022	x		x				MAIA MF AIPA	384 milioane lei pentru compensarea TVA în proporție de 50% (10% din valoarea importurilor de fertilizanți)	Cu efecte imediate pentru anul curent
4	Acordarea compensațiilor în mărime de 2,17 lei la litrul de lapte produs în 2022 în legătură cu scumpirea costurilor furajere în baza volumelor comercializate spre procesare în industria alimentară	Stimularea producției suplimentare a 75 mii tone de lapte și produse lactate în scopul acoperirii parțiale deficitului de 150 mii tone de lapte creat de întreruperea importului din Ucraina, Belarus și Federația Rusă			x				MAIA MF AIPA	861 milioane lei pentru compensarea diferenței de costuri furajere în valoare de 2,17 lei pentru 387 mii tone de lapte vândut	Cu efecte imediate pentru anul curent

										către unitățile de procesare	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------------------------	--

C. Proiecte investiționale din contul liniilor de creditare

	Denumirea acțiunii	Efectele scontate	Domenii de impact						Resp.	Costuri	Termen
			Export	Import	Securitate alimentară	Securitate energetică	Acces la finanțare	Mobilitate			
1	Stimularea investițiilor suplimentare în infrastructura de post-recoltare și procesare în valoare de €170 milioane și ajustarea mecanismului de finanțare (în avans) prin Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR), diminuarea ratei la liniile creditare și majorarea fondului de garantare	<p>Dezvoltarea infrastructurii post-recoltare și procesare pentru asigurarea redirectionării exportului producției horticole și a producției vinicole de pe piețele de est către piețe noi (inclusiv UE), unde un accent important se pune pe crearea caselor de sortare / calibrare și ambalare competitivă a produselor agro-alimentare.</p> <p>Dezvoltarea lanțurilor valorice prin diversificarea procesării producției horticole (modernizarea uscătorilor, congelarea adâncă, industria sucului produs prin stoarcere la rece și diversificare</p>	x				x		MAIA	170 milioane euro, inclusiv pentru investiții în infrastructura post-recoltare pentru producția horticolă în stare proaspătă (75 mil.); infrastructura de procesare a strugurilor tehnici (70 mi.); diversificarea procesării producției horticole (25 mil.)	Termen mediu (2022-2025)

		produce procesate: pectina, etc.)									
2	Stimularea investițiilor suplimentare în renovarea plantațiilor vitivinicole în valoare de €122 milioane și anularea contribuției obligatorii a sectorului privat în Fondul Viței și a Viei (FVV) aferente anului 2022	Valorificarea potențialului de export a vinurilor de calitate și orientarea acestuia spre noi piețe de desfacere	x				x		MAIA	120 milioane euro pentru reorientarea exporturilor de vin pe piețe alternative, inclusiv: investiții în plantarea a 4000 ha de podgorii noi (80 mil.); investiții în infrastructura de susținere a viței de vie (20 mil.); investiții în defrișarea 1000 ha de podgorii învechite (2 mil.)	Termen mediu (2022-2025)
3	Substituirea importurilor de semințe și material săditor pentru sectorul vegetal prin investiții în dezvoltarea producerii interne de material semincer acomodat și rezistent	Securitatea alimentară a Republicii Moldova, promovarea agriculturii de performanță cu valoare adăugată înaltă în baza semințelor și materialului săditor adaptat		x	x		x		MAIA	50 milioane euro pentru crearea a pepinierilor de colecție, dezvoltarea gospodăriilor semincere și a infrastructurii de procesarea a	Termen mediu (2022-2025)

										materialului semincer	
4	Stimularea investițiilor în valoare de €80 milioane în sectorul producției de lactate în scopul acoperirii deficitului de lapte creat de întreruperea importului	Majorarea șeptelului de bovine cu 10 mii capete în scopul producției suplimentare de lapte în volum de 75 mii tone și a acoperirii parțiale a deficitului de lapte creat de întreruperea importului din Ucraina, Belarus și Federația Rusă			x		x		MAIA	80 milioane euro pentru investiții în majorarea șeptelului cu 10 mii capete de bovine	Termen mediu (2022-2025)
5	Facilitarea accesului la finanțare în valoare de €10,5 milioane pentru dezvoltarea infrastructurii de abatorizare conforme standardelor UE	Crearea capacităților adiționale de abatorizare pentru 16,8 milioane de păsări pe an, ceea ce abilitează producția a 23 mii tone de carne de pui pentru substituirea importului			x		x		MAIA	10,5 milioane euro pentru construcția a cel puțin 3 abatoare noi conforme cu standardele UE	Termen mediu (2022-2025)
6	Efectuarea investițiilor în construcția unui hub multi-modular de procesare și stocare a ajutoarelor umanitare în cadrul aeroportului Mărculești cu transportarea lor ulterioară	Dezvoltarea capacităților logistice de gestionare, depozitare și livrare a ajutorului umanitar cu posibilitatea conversiunii ulterioare a acestora în baza parteneriatelor public private	x	x				x	MIDR MMPS MA	11 milioane euro pentru construcția hubului și modernizarea aeroportului	Termen scurt

	spre huburile de distribuție din zonele afectate de război										
7	Implementarea Fondului de accelerare și dezvoltare a economiei sustenabile (e.g. FADES)	Cu impact imediat este menționarea solvabilității agenților economici viabili afectați de perturbarea comerțului extern ca rezultat al războiului din Ucraina prin abilitarea identificării de către aceștia a unor soluții alternative de finanțare	x	x			x	x	ME ODIMM	600 milioane euro pentru linie de credit	Termen mediu (2022-2025)
8	Stimularea apariției în Moldova a fondurilor de investiții alternative cu capital privat, cu capital de risk și/sau tip mezzanine pentru a asigura capitalul de creștere al IMM-urilor pentru următorii 5-7 ani.	Creșterea accesului la surse alternative de finanțare pentru startup-urile ajunse la o anumită etapă de maturitate					x		ME ODIMM	30 milioane euro pentru asigurarea unui portofoliu care să permită sustenabilitatea fondului	Termen lung (2022-2030)
9	Dezvoltarea parcurilor inovatoare și tehnologice în cadrul rețelei de parcuri industriale	Valorificarea potențialului uman din domeniul industriilor creative, al cercetării și inovării etc.					x	x	ME MC APP	50 milioane euro pentru crearea a 4 parcuri inovatoare și tehnologice	Termen mediu (2022-2025)

10	Dezvoltarea platformelor industriale multifuncționale și a rețelei incubatoarelor de afaceri	Sporirea accesului la infrastructura modernă pentru facilitarea afacerilor					x	x	ME ODIMM	50 milioane euro pentru construcția platformelor industriale multifuncționale și extinderea incubatoarelor de afaceri	Termen mediu (2022-2025)
11	Dotarea și extinderea laboratoarelor dedicate certificării produselor moldovenești	Consolidarea capacității rețelei organizațiilor de evaluare a conformității pentru abilitarea exporturilor de produse moldovenești	x				x		ME ODIMM MAIA ANSA	30 milioane euro pentru dotarea laboratoarelor și extinderea acestora	Termen mediu (2022-2025)
12	Capitalizarea Fondului de Garantare a Creditelor (FGC)	Asigurarea sustenabilității financiare a FGC în contextul oferirii garanțiilor suplimentare pentru creditele acordate de FDAED					x		ME ODIMM	50 milioane euro pentru capitalizarea FGC	Termen scurt
13	Reorganizarea ÎS „Căile Ferate ale Moldovei” și reparația liniilor de căi ferate	Solvabilitatea CFM în condițiile necesității de modernizare a rețelei de transporturi feroviare, reducerii costurilor de transport pentru agenții			x	x			MIDR	16 milioane euro pentru reorganizarea CFM și reparația liniilor de căi ferate	Termen scurt

		economici implicați în comerțul internațional.										
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

D. PROGRAME DE GRANTURI PENTRU DEZVOLTAREA AFACERILOR

	Denumirea acțiunii	Efectele scontate	Domenii de impact						Resp.	Costuri	Termen
			Export	Import	Securitate alimentară	Securitate energetică	Acces la finanțare	Mobilitate			
1	Programul de granturi pentru transformarea digitală a afacerilor	Creșterea productivității muncii în companiile implementatoare de soluții tehnologice avansate, stimularea cererii pentru soluții TIC care pot fi oferite de companiile din acest domeniu	x				x	x	ME ODIMM	40 milioane euro pentru granturi acordate IMM	Termen mediu (2022-2025)
2	Programul de granturi pentru dezvoltarea furnizorilor locali	Dezvoltarea industriilor conexe cu cele practicate de multinaționale, tehnologizarea proceselor de producție, creșterea productivității					x		ME ODIMM	40 milioane euro pentru granturi acordate IMM	Termen mediu (2022-2025)
3	Programul de susținere a inovațiilor și a startup-urilor tehnologice	Stimularea inovațiilor, inițiativei antreprenoriale pentru IMM centrate pe tehnologii inovative, soluții durabile de afacere					x	x	ME ODIMM	30 milioane euro pentru granturi acordate IMM	Termen mediu (2022-2025)

4	Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a întreprinderilor	Reducerea presiunii de costuri din consumul de energie electrică și creșterea sustenabilității afacerilor				x	x		ME ODIMM	60 milioane euro pentru granturi acordate întreprinderilor din sfera producției	Termen mediu (2022-2025)
5	Programul de creștere și internaționalizare a afacerilor	Capacitarea întreprinderilor autohtone de a penetra noi piețe externe	x				x		ME ODIMM	40 milioane euro pentru granturi acordate ÎMM	Termen mediu (2022-2025)
6	Programul de susținere a micilor producători	Integrarea micilor producători în lanțurile comerciale formale					x		ME ODIMM	30 milioane euro pentru granturi acordate ÎMM	Termen mediu (2022-2025)
7	Programul de ecologizare a afacerilor	Ecologizarea proceselor de producție a întreprinderilor, reducerea amprentei asupra mediului				x	x		ME ODIMM	40 milioane euro pentru granturi acordate ÎMM	Termen mediu (2022-2025)
8	Programul de dezvoltare a turismului rural	Creșterea capacităților de cazare și alimentație a afacerilor din domeniul turismului					x		ME ODIMM	5 milioane euro pentru granturi acordate ÎMM (~1 mln-anual)	Termen mediu (2022-2025)

FIȘE DE PROIECTE

FIȘA DE PROIECT #B1

Denumirea acțiunii: **Compensarea în proporție de 2 lei/kg a merelor exportate și livrate la procesare în baza invoice-urilor și facturilor eliberate de fabricile de procesare**

Responsabil: MAIA, AIPA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: producătorii de mere

Problemele țintite: Exportul producției de mere este tradițional orientată spre piața din Federația Rusă pe care momentan se valorifică circa 55% din producția totală, restul producției fiind destinată consumului intern și procesării. Astfel, în anul precedent au fost exportate 278 mii tone de mere la un preț de realizare de circa 5-6 lei pentru un kilogram. În rezultatul războiului din Ucraina coridoarele tradiționale de transport au devenit inaccesibile, iar rutele de ocolire prin România, Ungaria, Polonia și Belarus nu reprezintă o soluție alternativă din două motive: a. cheltuielile de transport au devenit cel puțin duble (\$7000 costul unui camion); și b. transporturile sunt blocate în Polonia din cauza crizei refugiaților din Ucraina. Respectiv, la situația din 25 februarie curent depozitele frigorifice conțineau stocuri de producție în volum de 120 mii tone, din care o anumită cantitate a fost reorientată spre România (10 mii tone), o parte urmează să fie livrată în Federația Rusă (20 mii tone), o mică parte în Orientul Mijlociu (2 mii tone) și o parte consumată local (10-15 mii tone). Din lipsa altor alternative, excedentul de producție va fi utilizat la procesare la un preț de 1,45-1,50 lei/kg. În același timp, costul producției de mere este de 2,20-2,50 lei/kg la care se adaugă cheltuielile de păstrare la depozit frigorific de 1,20 lei/kg. Astfel, producătorii de mere vor înregistra pierderi economice, ceea ce compromite producția de mere în 2022. Problemele sectorului sunt exacerbate de scumpirea carburanților și implicit a cheltuielilor de transport, precum și scumpirea factorilor de producție, în special a fertilizanților. Insolvabilitatea producției de mere va produce efecte în lanț asupra industriei alimentare și asupra forței de muncă. De menționat că mărul este o cultură multianuală, astfel încât abandonarea livezilor și reorientarea producției pur și simplu nu este o opțiune viabilă.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Pentru ameliorarea situației catastrofale cu care se confruntă producătorii de mere, se propune alocarea unor compensații la de 2 lei/kg pentru merele exportate (logistica alternativă mai scumpă și penetrarea pe noi piețe mai dificilă) și livrate la procesare. Aceasta ar permite producătorilor acoperirea costurilor de suplimentare de export, de producție și ar asigura distribuirea unui volum de aproximativ 80 mii tone de mere din depozitele frigorifice.

Mecanismul de implementare

AIPA va aloca producătorilor de mere compensații pentru 1 kg de mere exportate și livrate la procesare în valoare de 2 lei/kg de măr fracturat la fabrică. Compensațiile respective vor fi valabile doar în 2022 ținând cont de faptul că războiul din Ucraina e un eveniment de forță majoră care nu a fost anticipat de agricultori (a scumpit canalele alternative și de diversificare a exportului). În viitor se anticipează că investițiile în infrastructura de post-recoltare și procesare, de rând cu eforturile de reorientare a exporturilor vor genera soluții sustenabile pentru producătorii de mere.

COSTURILE

Proiecte investiționale

Ațiunea nu presupune proiecte investiționale

Costuri bugetare

160 milioane lei (8 milioane euro) reieșind din cantitatea de 80 tone de mere și mărimea compensației de 2 lei/kg

Costuri de administrare:

În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: **Amortizarea impactului creșterii costurilor pentru resursele energetice prin compensarea în proporție de 30% a accizelor la motorină utilizată în agricultura primară**

Responsabil: MAIA, AIPA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultura: producători agricoli de materie primă din sectorul vegetal și animal

Problemele țintite: Agricultura este unul din sectoarele economiei naționale care a fost afectată direct de creșterea prețurilor la carburanți. În conformitate cu balanța energetică agricultura consumă 5383 TJ de energie, preponderent motorină (90%). Respectiv, aici nu este vorba despre scumpirea cheltuielilor de transport, ci nemijlocit despre majorarea costului factorilor de producție. Pe parcursul anului 2021 prețul mondial la petrol s-a scumpit cu 84,5%, ceea ce a avut un impact negativ asupra costului unitar la produsele agroalimentare. În consecință, scumpirea produsă poate cauza unele perturbații în asigurarea securității alimentare a țării. Problema în cauză este agravată și de faptul că mulți producători agricoli nu și-au revenit de la efectele secetei pedologice din 2020. Realitatea dură pentru majoritatea producătorilor agricoli este că debutul anului agricol 2022 este marcată de lipsa de mijloace bănești pentru asigurarea aprovizionării cu inputuri de producție și gestiunea operațională a exploatațiilor agricole.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Întru ușurarea poverii asupra gospodăriilor agricole se propune compensarea parțială (în proporție de 50%) a costului accizelor pentru motorina utilizată în agricultura primară (acciza pentru 1 tonă de motorina în anul 2022 constituie 2980 lei/t).

Mecanismul de implementare Compensarea parțială a accizei pentru motorina utilizată în agricultura primară se practică în mai multe țări europene. În Republica Moldova se estimează un consum de motorină de circa 144 mii tone pentru exploatarea terenurilor arabile cu o suprafață de 1,6 milioane hectare. Respectiv, valoarea monetară a compensațiilor în proporție de 30% din valoarea accizei de 2980 lei/t este de circa 128,64 milioane lei. Se propune alocarea compensațiilor prin intermediul AIPA în baza costului de motorină facturat.

O soluție de durată poate fi identificată prin perfecționarea cadrului de reglementare pentru piața produselor petroliere. În trecut, comerțul angro cu motorină oferea prețuri care erau cu circa 2-2,50 lei mai joase decât prețurile la stațiile peco de alimentare, ceea ce este logic ținând cont de faptul că comercianții angro nu suportă cheltuieli legate de întreținerea stațiilor peco. Prin urmare, este necesară perfecționarea Legii depozitării și comercializării produselor petroliere pe piața internă 461-XV/2001.

COSTURILE

Proiecte investiționale	Acțiunea nu presupune proiecte investiționale
Costuri bugetare	129 milioane lei (6,5 milioane euro) reieșind din consumul total de 144 mii tone de motorină, cuantumul de 30% a compensației și mărimea accizelor de 2980 lei/t
Costuri de administrare:	În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: **Compensarea în proporție de 50% a TVA pentru fertilizanții (macro și microelemente) utilizați în agricultura primară la producerea materiei prime agricole**

Responsabil: MAIA, AIPA, SFS

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultura: producători agricoli de materie primă din sectorul vegetal și animal (producerea furajelor)

Problemele țintite: Majorarea prețurilor mondiale la fertilizanți cu 190% pe parcursul anului 2021 afectează în mod semnificativ costul unitar la produsele agroalimentare, în special la cerealele din grupa I și II, unde ponderea lor în costuri variază între 25 și 40%. În condițiile unui deficit de mijloace circulante la gospodăriile țărănești și, prin urmare, a utilizării „economicoase” a fertilizanților, recolta ratată va constitui în jur de 3,5 mii tone în 2022. Problema e amplificată și de faptul că importul de fertilizanți în volume fizice este complicat din cauza războiului din Ucraina. Sursa de aprovizionare cu fertilizanți era în mod obișnuit Federația Rusă care a restricționat exporturile pentru această categorie de mărfuri. Importul din alte țări producătoare de fertilizanți se confruntă cu impedimente de ordin birocratic. ANSA cere omologarea fertilizanților importați, o cerință excesivă având în vedere că asemenea cerință nu există nici în țările din UE. În consecință, la ora actuală au fost importate doar 65 mii tone de fertilizanți din necesarul de 250,5 mii tone.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Întru ușurarea poverii asupra producătorilor agricoli se propune compensarea parțială a TVA pentru fertilizanții utilizați în agricultura primară la producerea materiei prime agricole. Totodată, întru asigurarea volumelor fizice de fertilizanți este critică facilitarea importurilor din țări producătoare de îngrășăminte.

Mecanismul de implementare Compensarea TVA în proporție de 50% din prețul fertilizanților procurați de producătorii agricoli. Costul valoric al acțiunii propuse este de 385 milioane lei (10% din valoarea importurilor). De asemenea, întru asigurarea livrărilor de fertilizanți pentru perioada aprilie-mai este necesară intervenția Agenției Rezerve Materiale în parteneriat cu traderii principali pentru a achiziționa stocurile necesare din țările producătoare de îngrășăminte, cum ar fi Turcia, Uzbekistan, Kazahstan, Azerbaidjan.

COSTURILE

Proiecte investiționale Acțiunea nu presupune proiecte investiționale

Costuri bugetare 384 milioane lei (19,2 milioane euro) pentru compensarea TVA în proporție de 50%

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: **Acordarea compensațiilor în mărime de 2,17 lei la litrul de lapte produs în 2022 în legătură cu scumpirea costurilor furajere în baza volumelor comercializate spre procesare în industria alimentară**

Responsabil: MAIA, AIPA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: sectorul zootehnic și industria alimentară (producția de lapte crud, produse de origine animală), fermele, gospodăriile casnice, unități de prelucrare

Problemele țintite: Din punct de vedere al siguranței alimentare, nivelul de auto-aprovizionare cu lapte și unt este insuficient. Importul compensează 33% din consumul de lapte și 41% din consumul de unt. Din cauza războiului din Ucraina importul fizic de lapte și unt este compromis. Deficitul reprezintă 150 mii tone de lapte care ar putea fi acoperit din producția autohtonă cu condiția majorării șeptelului de vite și a creșterii productivității laptelui. Producția autohtonă în valoare de 322 mii tone de lapte este constrânsă de productivitatea redusă a sectorului cauzată de prețul înalt la a factorilor de producție (hrana pentru animale, resurse energetice), precum și de investițiile reduse în dezvoltarea șeptelului de animale. Din contul productivității ar putea fi acoperite cca. 50% din volumul importului ratat, iar restul de cca. 50% ar urma să fie acoperite de crearea noilor capacități de producere. Actualmente, registrul de evidență a animalelor cuprinde 15 mii capete de animale la cele 236 ferme autorizate și circa 55 mii capete la gospodăriile casnice.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Compensarea diferenței de costuri furajere în valoare de 2,17 lei la litrul de lapte ceea ce va stimula creșterea productivității sectorului cu circa 23%, ceea ce ar constitui o creștere cu circa 75 mii tone (mai mult de jumătate din deficitul de import)

Mecanismul de implementare Alocarea compensațiilor se va face de către AIPA în baza facturii confirmative eliberate de fabrică la procurarea cantităților livrate. Acest lucru va permite stimularea productivității (prin faptul că compensațiile nu sunt acordate per cap de animal) și va asigura că laptele livrat corespunde standardelor de calitate cerute de procesator. Cantitatea compensată de lapte ar fi de cca. 397 mii tone (322 mii produse în mod obișnuit și 75 mii produse suplimentar ca rezultat al creșterii productivității cu 23%)

COSTURILE

Proiecte investiționale Acțiunea nu presupune proiecte investiționale

Costuri bugetare 861 milioane lei (43 milioane euro) pentru compensarea diferenței de costuri furajere în valoare de 2,17 lei pentru 387 tone de lapte vândut către unitățile de procesare

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: Stimularea investițiilor în infrastructura de post-recoltare și procesare în mărime de €100 milioane prin ajustarea mecanismului de finanțare (în avans) prin Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR), diminuarea ratei la liniile creditare și majorarea fondului de garantare

Responsabil: MAIA, AIPA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultura și industria alimentară: sectorul horticola (producători, consolidatori); sectorul vitivinicola (procesatori de struguri tehnici); industria de procesare (fabrici de conserve, uscătorii, fabrici de sucuri)

Problemele țintite: Sectorul horticola al Republicii Moldova se confruntă cu necesitatea identificării soluțiilor alternative pentru comercializarea de bunuri în valoare de circa \$123,3 milioane exportate anterior în Federația Rusă, Belarus și Ucraina. În particular, este vorba de mere (\$85 milioane exportate în Federația Rusă în 2021), struguri de masă (\$22 milioane în toate cele 3 țări), alte fructe (\$16,3 milioane exportate în Federația Rusă și Belarus), sucuri de fructe (\$8,7 exportate în Federația Rusă). Urmare a războiului în Ucraina, coridoarele tradiționale de transport nu mai sunt accesibile, iar rutele de ocolire presupun cheltuieli de transport exorbitante, ceea ce pune în zona de risc realizarea recoltei din 2022 pe aceste piețe. În termeni practici, pentru valorificarea recoltei din 2022 nu există două soluții viabile: 1. reorientarea exporturilor spre noi piețe de desfacere; 2. majorarea volumului procesat pe intern de industria alimentară. Ambele soluții presupun costuri imediate care nu pot fi acoperite plenar prin intermediul mecanismelor de finanțare existente la moment. Respectiv, sunt necesare resurse financiare la condiții avantajoase pentru investiții în infrastructura de post-recoltare și procesare pentru a corespunde cerințelor specifice, mai stricte ale piețelor alternative de export (standarde de calitate, sortare și ambalare, siguranța alimentară). Un accent deosebit este necesar să fie acordat sectorului de procesare (în special al merelor și legumelor) pentru diversificarea procesării (în special unități de producerea sucului stors la rece, uscătorii pentru chipsuri, extracție de pectine) și reducerea șocurilor din sector (care până acum era axat doar pe procesarea merelor în scopul producerii sucului concentrat (cu cea mai mică valoare adăugată).

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse

Pentru rezolvarea problemei în cauză este necesară întreprinderea unui complex de măsuri și anume:

1. Majorarea cu 170 milioane euro a Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR) la componenta investiții în infrastructura post-recoltare și procesare;
2. Modificarea regulamentului FNDAMR pentru a permite finanțarea în avans a proiectelor de investiții în infrastructura post-recoltare și procesare;
3. Perfecționarea mecanismului de garantare a creditelor pentru proiectele investiționale în infrastructura post-recoltare și procesare prin majorarea Fondului de Garantare administrat de ODIMM și majorarea concomitentă a plafoanelor de garantare;

4. Ajustarea mecanismului de stabilire a dobânzilor pentru creditele investiționale din creditarea directă și *reflow* prin liniile de creditare ale organizațiilor internaționale (IFAD, RISP, PAC, Livada Moldovei etc.) la 7,5% dobânda anuală la creditele accesate de antreprenori (care a fost acceptată de MF și Directoratul liniei de creditare la data de 12 ianuarie 2022), astfel încât acestea să fie mai suficient de atractive comparativ cu creditarea bancară din surse proprii;
5. Reducerea sau eliminarea contribuției proprii la efectuarea investițiilor din contul creditelor investiționale;

Mecanismul de implementare

MAIA, Directoratul liniei de creditare, unitățile de implementare vor ajusta mecanismele de finanțare din contul liniilor de creditare pentru sporirea atractivității și facilitarea accesului beneficiarilor finali.

Regulamentul de utilizare a FNSAMR urmează să fie completat cu prevederi care să permită finanțarea în avans a proiectelor investiționale în infrastructură post-recoltare și procesare. Finanțarea în avans se va face prin concurs, pentru o perioadă bine definită, fezabilitate bine argumentată și indicatori de impact. Acest lucru va oferi perspective clare și va favoriza dezvoltarea infrastructurii post-recoltare și procesare, contribuind decisiv la creșterea competitivității sectorului agroalimentar de valoare înaltă. Mecanismul de finanțare și implementare a proiectului investițional se poate realiza prin intermediul contului *escrow*, care va asigura o siguranță financiară.

Pe fundalul presiunilor inflaționiste cauzate de majorarea prețurilor la produse alimentare și carburanți, utilizarea ratei de refinanțare a BNM în calitate de rată de referință nu este oportună. Aceasta conduce în mod automat la creșterea costului creditării, impulsivând și mai mult creșterea prețurilor la produse alimentare. Prin urmare, se propune ajustarea dobânzilor pentru creditele investiționale din liniile de creditare internaționale (IFAD, RISP, PAC, Livada Moldovei, etc.) prin excluderea din formula de calcul a indicatorului în baza ratei de refinanțare BNM sau inflației și determinarea ratei dobânzii pornind de la ratele medii anuale pentru depozitele la vedere din sistemul financiar bancar al Republicii Moldova. Aceasta va contribui în mod decisiv la ieftinirea creditelor pentru investiții și facilitarea investițiilor extrem de necesare pentru sectorului agroalimentar.

De asemenea, se propune majorarea Fondului de Garantare gestionat de ODIMM pentru a putea asigura garanții pentru un număr mai mare de beneficiar, concomitent cu majorarea plafoanelor la 50% din valoarea proiectelor investiționale după cum urmează: exportatori până la 15 milioane lei; producători și cooperative până la 10 milioane lei și startup până la 2 milioane lei (70% din valoarea gajului).

COSTURILE

Proiecte investiționale

În perioada 2022-2025 necesarul de investiții pentru reorientarea exporturilor horticoale pe piețe alternative sunt estimate la 170 milioane euro, inclusiv:

- 75 milioane euro pentru investiții în infrastructura post-recoltare pentru producția horticola în stare proaspătă;
- 70 milioane euro pentru investiții în infrastructura de procesare a strugurilor tehnici;
- 25 milioane euro pentru investiții în diversificarea procesării producției horticoale.

Costuri bugetare

Nu presupune transferuri bugetare

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: Stimularea investițiilor suplimentare în renovarea plantațiilor vitivinicole în valoare de €122 milioane și anularea contribuției obligatorii a sectorului privat în Fondul Viței și a Viei (FVV) aferente anului 2022

Responsabil: MAIA, AIPA, ONVV

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: sectorul vitivinicol

Problemele țintite: În pofida eforturilor de reorientare a exporturilor de vinuri spre noi piețe de desfacere, dependența sectorului de piețele din Federația Rusă, Ucraina și Belarus este considerabilă. Pe parcursul anului 2021 în aceste țări a fost exportat vin în valoare de \$39 milioane, care momentan sunt compromise din cauza războiului în Ucraina. Reorientarea exporturilor respective spre alte piețe de desfacere nu se poate produce în mod mecanic deoarece standardele de calitate, specificul consumului este diferit de la țară la țară. Problema de fond cu care se confruntă producătorii de vinuri este faptul că pe lângă soiurile de calitate care alimentează exporturile pe piețele de perspectivă, anual se produc soiuri tehnice care nu pot fi utilizate decât pentru comercializarea vinului în vrac. Acest lucru explică dependența de piețele ieftine din est care consumă 46% din exporturi. Cererea de export pe piețele din vest înregistrează o creștere anuală de circa 21% însă aici apare o problemă de capacitate: pentru valorificarea potențialului de export sunt necesare investiții în plantații vinicole noi, defrișarea plantațiilor cu soiuri hibride, neperformante sau învechite. Problema este exacerbată și de faptul că 50% din strugurii tehnici sunt cultivați de fermierii mici care nu pot realiza această transformare de sine stătător.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse În esență, intervenția propusă ține de stimularea investițiilor în plantarea a 4000ha de podgorii noi, infrastructura de susținere a viței de vie de struguri tehnici (spaliere, palisaj, irigare) și defrișarea 1000ha de podgorii învechite. Pentru aceasta este nevoie de linii de creditare suplimentare alocate Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural (FNDAMR) în valoare de 122 milioane euro și revizuirea condițiilor de creditare (finanțare în avans, ajustarea modului de determinare a ratei dobânzii, eliminarea cerinței privind contribuțiile proprii). Concomitent, o acțiune cu impact imediat ar fi anularea contribuției obligatorii a sectorului privat în Fondul Viței și a Viei (FVV) aferente anului 2022.

Mecanismul de implementare MAIA, Directoratul liniei de creditare, unitățile de implementare vor ajusta mecanismele de finanțare din contul liniilor de creditare pentru sporirea atractivității și facilitarea accesului beneficiarilor finali.

COSTURILE

Proiecte investiționale În perioada 2022-2025 necesarul de investiții pentru reorientarea exporturilor vitivinicole pe piețe alternative sunt estimate la 120 milioane euro, inclusiv:

- 80 milioane euro pentru investiții în plantarea a 4000 ha de podgorii noi cu soiuri tehnice

- 20 milioane euro pentru investiții în infrastructura de susținere a viței de vie de struguri tehnici (spaliere, palisaj, irigare)

- 2 milioane euro pentru investiții în defrișarea 1000 ha de podgorii învechite pe pante favorabile viței de vie de soiuri tehnice până la 2 mil. euro.

Costuri bugetare

Anularea contribuției obligatorii a sectorului privat la FVV în valoare de 44 milioane lei (2,2 milioane euro) pentru anul 2022

Costuri de administrare:

Este necesar de dezvoltat capacități suplimentare la AIPA prin personal adițional și instruirea lor pentru analiza dosarelor și monitorizarea lor. Este necesar un suport sporit pentru ONVV pentru a oferi asistență tehnică în selectarea terenurilor, soiurilor, schemelor de plantare și al Institutului Științific de Horticultură și Producție Alimentară (IȘHPTA) în dezvoltarea materialului de plantare devirusat.

Denumirea acțiunii: **Substituirea importurilor de semințe și material săditor pentru sectorul vegetal prin investiții în dezvoltarea producerii interne de material semincer acomodată și rezistent la reziliența climatică**

Responsabil: MAIA, AIPA, ANSA, Inspectorat de Stat pentru Semințe

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: producători agricoli de semințe și material semincer, pepiniere pomicole / viticole

Problemele țintite: Agricultură autohtonă tradițional își asigură o parte considerabilă din necesarul de semințe și material săditor cu propriile puteri și o parte expertă în țările din regiune. În prezent se constată o stagnare în ramura de producere a materialului semincer și săditor, care necesită investiții pentru crearea și modernizarea infrastructurii necesare pentru producerea internă a unei părți a necesarului în semințe și material săditor și export.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Facilitarea dezvoltării sectorului agricol specializat în producerea materialului semincer și săditor acomodată și rezistent la condițiile climatice

Mecanismul de implementare Regulamentul de utilizare a FNSAMR urmează să fie completat cu prevederi care să permită finanțarea în avans a proiectelor investiționale în crearea, modernizarea și dezvoltarea afacerilor orientate la producerea și procesarea materialului semincer și săditor horticol. Această linie de finanțare dedicată sectorului semincer/săditor va favoriza dezvoltarea și substituirea importului masiv de semințe și material săditor, va reduce costurile pentru semințe, va crea afaceri cu o valoare adăugată, sporirea rezilienței culturilor agricole la climă și facilitând sporirea competitivității sectorului agroalimentar.

Un rol important pentru facilitarea dezvoltării interne a materialului semincer îl are știința și cercetarea, unde sunt necesare de facilitat proiecte naționale de cercetare și transfer tehnologic în domeniul selecției, geneticii și dezvoltării sectorului semincer autohton. Sunt preferate abordările complexe, care includ componenta cercetare și inovare.

COSTURILE

Proiecte investiționale Acțiunea presupune proiecte investiționale pentru crearea a pepinierei de colecție pentru altoi și port-altoi, dezvoltarea gospodăriilor semincere și infrastructurii de procesare a materialului semincer în sumă de 50 milioane euro pentru perioada anilor 2022-2025.

Costuri bugetare Nu presupune transferuri bugetare

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: **Stimularea investițiilor în valoare de €80 milioane în sectorul producției de lactate în scopul acoperirii deficitului de lapte creat de întreruperea importului**

Responsabil: MAIA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: sectorul zootehnic și industria alimentară (producția de lapte crud, produse de origine animală), fermele, gospodăriile casnice, unități de prelucrare

Problemele țintite: Din punct de vedere al siguranței alimentare, nivelul de auto-aprovizionare cu lapte și unt este insuficient. Importul compensează 33% din consumul de lapte și 41% din consumul de unt. Din cauza războiului din Ucraina importul fizic de lapte și unt este compromis. Deficitul reprezintă 150 mii tone de lapte care ar putea fi acoperit din producția autohtonă cu condiția majorării șeptelului de vite și a creșterii productivității laptelui. Producția autohtonă în valoare de 322 mii tone de lapte este constrânsă de productivitatea redusă a sectorului cauzată de prețul înalt la a factorilor de producție (hrana pentru animale, resurse energetice), precum și de investițiile reduse în dezvoltarea șeptelului de animale. Din contul productivității ar putea fi acoperite cca. 50% din volumul importului ratat, iar restul de cca. 50% ar urma să fie acoperite de crearea noilor capacități de producere. Actualmente, registrul de evidență a animalelor cuprinde 15 mii capete de animale la cele 236 ferme autorizate și circa 55 mii capete la gospodăriile casnice.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Intervenția propusă de a acorda credite preferențiale în scopul stimulării investițiilor în creșterea producției de lapte. Cantitatea maximă de lapte obținută anual de la o bovină este de 7,5 tone pe an. Respectiv, pentru suplinirea celor 75 mii tone de lapte ratat din import, sunt necesare investiții pentru majorarea șeptelului cu 10 mii capete. Investiția în fermă per bovină este de aproximativ 8 mii euro. Astfel pentru 10 mii bovine sunt necesare investiții în valoare de 80 milioane euro, care vor fi valorificate pe o perioadă de circa 3 ani.

Mecanismul de implementare Statul va implementa un fond pentru dezvoltarea capacităților de producere, în sumă de 80 mil. EUR pe o perioadă de până la 3 ani.

COSTURILE

Proiecte investiționale 80 milioane euro pentru linii creditare

Costuri bugetare Nu prevede costuri bugetare

Costuri de administrare: Cheltuieli administrative minime

Denumirea acțiunii: **Facilitarea accesului la finanțare în valoare de €10,5 milioane pentru dezvoltarea infrastructurii de abatorizare conforme standardelor UE**

Responsabil: MAIA

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură: sectorul zootehnic și industria alimentară (producția de carne de pui și ouă)

Problemele țintite: Siguranța alimentară a Republicii Moldova este amenințată sub aspectul nivelului insuficient de auto-aprovizionare cu carne de pasăre. Din consumul anual de 70 mii tone de carne de pasăre, 45 de mii tone sunt produse local, iar 25 mii tone sunt importate din Ucraina și Belarus. Din cauza războiului aceste importuri riscă să nu se producă, însă există un potențial de substituire a importurilor prin producția autohtonă. Acest lucru ar putea fi realizat cu condiția dezvoltării capacităților și optimizării costurilor serviciilor prestate de abatoare. La moment există un singur abator care corespunde standardelor de calitate ale UE.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Crearea capacităților adiționale de abatorizare, conforme cerințelor UE pentru o capacitate de peste 17 mil. capete de pui pe an, ceea ce permite acoperirea cantității de 25 mii tone de carne de pui pentru substituirea importului și crearea capacităților pentru export în UE. În acest sens este nevoie de creat cel puțin 3 abatoare, fiecare abator necesitând o investiție de circa 3,5 milioane euro.

Mecanismul de implementare Facilitarea accesului la finanțare la condiții avantajoase și pe termen lung pentru infrastructura de abatorizare pentru 3 abatoare cu capacitatea de peste 17 milioane pui anual

COSTURILE

Proiecte investiționale Linie de creditare pentru finanțarea în condiții avantajoase a proiectelor investiționale în valoare de 10,5 milioane euro

Costuri bugetare Nu presupune transferuri bugetare

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor curente

Denumirea acțiunii: **Efectuarea investițiilor în construcția unui hub primar de procesare și stocare a ajutoarelor umanitare cu transportarea lor ulterioară spre huburile de distribuție din zonele afectate de război**

Responsabil: MIDR

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Construcții, transport, sectoare conexe

Problemele țintite: În plină desfășurare a crizei refugiaților din Ucraina, societatea din Republica Moldova, autoritățile publice centrale și locale, mediu de afaceri s-au solidarizat inventând soluții ad-hoc în termeni restrânși de timp. Pe măsură ce povara pentru ajutorul umanitar acordat refugiaților din Ucraina este preluată de organizațiile internaționale specializate în acest domeniu apare o cerere fără precedent pentru servicii de logistică, inclusiv stocare, sortare, ambalare, marcare și transport a ajutoarelor umanitare. Efortul logistic trebuie să fie, pe de o parte, ieftin, pentru a putea ajuta cât mai multe persoane, iar pe de altă parte, rapid, pentru a acorda suportul în timp util celor care au nevoie de el.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Construirea în Republica Moldova a unui hub primar de procesare și stocare a ajutoarelor umanitare, de unde acestea vor pleca în huburile de distribuție din zonele afectate

Mecanismul de implementare Amplasarea Hub-ului trebuie să asigure acces rapid la principalele noduri de transport: a. aeroport de capacitate înaltă; b. rutier - acces rapid la principalele coridoare rutiere din regiune. O amplasare strategică ar putea fi lângă Aeroportul Mărculești. Pe de o parte, ar permite utilizarea halelor deja existente, pe de alta, ar aduce valoare Aeroportului, în cazul unor eventuale investiții (vânzare, arendă pe termen lung sau parteneriat public-privat). Costul construcției pentru un spațiu de depozitare de 6-8 mii m2 suficient pentru un volum de circa 5 mii tone de ajutoare umanitare este estimativ de 4 milioane euro. Suplimentar la costul construcției, trebuie de ținut cont și de necesitatea utilizării acestuia cu echipamente, palete etc. în valoare de aproximativ 1,5 milioane euro. Este preferabil să fie în zonă economică liberă sau într-un teritoriu cu destinație specială, pentru a evita oricare formalități sau taxe la intrarea și ieșirea produselor din țară.

În caz că va fi acceptată ca soluție amplasarea lângă Aeroportul din Mărculești, vor fi necesare circa 4 mln Euro pentru modernizarea aeroportului, inclusiv iluminarea pistei, crearea infrastructurii de asigurare a securității, crearea unui terminal pentru pasageri. Crearea terminalului de pasageri nu este absolut necesară pentru funcționarea Hub-ului, însă ar permite amortizarea investiției, inclusiv prin prestarea serviciilor de transport pasageri.

Inițial Hub-ul va fi organizat pentru a presta servicii de logistică pentru ajutoarele umanitare ce merg spre Ucraina, către cele trei Hub-uri de distribuție: Kiev, Vinița și Dnipro. Se presupune că timpul necesar pentru primirea, sortarea și expedierea ajutoarelor este de 2-5 zile. Hubul va încheia contracte cu transportatorii

moldoveni, care se vor obliga, în caz de criză, să livreze ajutorul umanitar în locul indicat sau să închirieze un anumit număr de camioane organizațiilor internaționale. Hubul ar putea fi deservit de către forță de muncă din Republica Moldova, relativ ieftină, în proporție de cel puțin 80% atunci când e operat și în proporție de 100% atunci când e "în standby".

COSTURILE

Proiecte investiționale	7 milioane euro pentru construcție Hub, 4 milioane Euro pentru modernizare aeroport.
Costuri bugetare	Alocarea locațiilor pentru amplasarea hubului
Costuri de administrare:	Parteneriat public privat cu posibilitatea concesiunii ulterioare în scopuri comerciale

Denumirea acțiunii: **Implementarea Fondului de Dezvoltare și Accelerare a Economiei Durabile (FDAED)**

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Toate sectoarele economiei în conformitate cu prioritățile stabilite de Guvern, în mod special agricultura, producția de bunuri și servicii

Problemele țintite: În medie ratele dobânzilor la creditele contractate la băncile comerciale de către sectorul real al economiei sunt mult peste media europeană, iar cele contractate prin intermediul instituțiilor financiare non-bancare sunt de 2-3 ori mai înalte decât în sectorul bancar ajungând la o rată anuală efectivă a dobânzii de 30%. Prin urmare, suplimentar la problema accesului la finanțare prin împrumuturi, o altă problemă fundamentală cu care se confruntă antreprenorii este lipsa surselor ieftine de creditare. Criza prin care trece actualmente Republica Moldova, începând cu criza pandemică, urmată de criza energetică, iar de recent, criza de securitate datorată războiului din Ucraina, a generat un deficit de mijloace circulante la agenții economici și un apetit redus pentru proiecte investiționale. Potrivit estimărilor sectorul IMM are o necesitate de finanțare în volum de 600 milioane Euro. Implementarea facilității în cauză va permite susținerea a circa 3 mii companii, oferindu-le posibilitatea să acceseze credite preferențiale la o rată fixă a dobânzii și cu un cost redus sau la o rată subvenționată a dobânzii.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Acordarea suportului sub formă de credite la rate joase a dobânzilor pentru agenții economici din anumite sectoare ale economiei în conformitate cu prioritățile stabilite în documentele de politici ale Guvernului și compensații la ratele dobânzii bancare pentru creditele contractate.

Mecanismul de implementare FDAED va atrage resurse financiare ieftine din bugetul de stat și de la donatori, făcându-le accesibile antreprenorilor și utilizând infrastructura financiară existentă, astfel încât instituțiile creditare să aprecieze riscul de credit. În această ordine de idei, vor fi selectate instituțiile financiare care oferă posibilitate recreditării mijloacelor financiare. La necesitate, FDAED va subvenționa rata dobânzii. Mecanismul propus diferă de instrumentele tradiționale de intervenție a ODIMM (garantarea creditelor și oferirea granturilor) prin alocarea liniei de creditare la rate minime de creditare. În cadrul FDAED vor fi dezvoltate produse specifice ciclului de viață a companiei, precum și a priorităților de dezvoltare a Guvernului.

COSTURILE

Proiecte investiționale 600 milioane euro (circa 12 miliarde lei) alocate FDAED cu suportul donatorilor pe parcursul a trei ani succesivi

Costuri bugetare 10 milioane euro (circa 200 milioane lei) anual pentru capitalizarea FDAED

Costuri de administrare: 1% din capitalul FDAED

Denumirea acțiunii: **Stimularea apariției în Moldova a fondurilor de investiții alternative cu capital privat, cu capital de risk și/sau tip mezzanine pentru a asigura capitalul de creștere al IMM-urilor pentru următorii 5-7 ani..**

Responsabil: ME, CNPF, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: IMM-uri din sectoarele de producere și servicii.

Problemele țintite: Fondul investițional din Republica Moldova este caracterizat de un suport semnificativ (dar insuficient) pentru lansarea startup-urilor, care ulterior se confruntă cu realitățile creditării în regim obișnuit. Rata de supraviețuire a startup-urilor este în general moderată, iar apariția unicornilor (companii care devin actori la scară mondială) este un eveniment rar, iar în Republica Moldova - rarism. Finanțarea de tip mezzanine este necesară pentru companiile care deja au trecut de etapa de start-up, dar au nevoie de scalabilitate pentru a-și atinge potențialul. Scopul Fondului este să ofere finanțare anume la această etapă de dezvoltare a IMM-urilor.

Necesitatea de finanțare este estimată la cel puțin 600 milioane euro pentru IMM-urile din Moldova, unde industria și serviciile ar avea nevoie adițională de finanțare în jur de \$230 și \$200 milioane respectiv. În particular, 40% din IMM-urile planificau să atragă finanțare adițională în decembrie 2021, iar finanțarea medie ar fi în jur de 3,3 milioane lei per IMM. În plus, majoritatea IMM-urilor ar prefera credite bancare sau subsidii/granturi de la stat. Totuși, 11% din întreprinderile mici ar lua în calcul împrumuturile subordonate, acțiuni preferențiale sau alte tipuri de finanțare decât împrumuturi bancare sau granturi.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Crearea unui fond de investiții de 30 milioane euro care să ofere finanțare în formă de împrumuturi convertibile, împrumuturi cu dobânda conectată la veniturile din vânzări, acțiuni preferențiale, injecții de capital etc.

Mecanismul de implementare Impulsionarea creării unui asemenea Fond cu obiectivul de activitate în Republica Moldova va reveni Ministerului Economiei, Agenției de Investiții. Rolul primelor persoane la nivel politic este unul central pentru a spori credibilitatea în fața investitorii străini atrași precum și a fondurilor de investiții regionale.

Forma juridică și organizațională va fi adaptată conform practicilor din acest domeniu. De principiu, aceasta ar fi un fond privat de investiții, iar contribuția statului ar putea fi limitată doar la oferirea biroului care ar găzdui aceasta echipă (ODIMM sau Agenția de Investiții). Echipa de management are un rol critic important, estimativ formată din 5 angajați, iar fondul anual de remunerare a acestora este estimat la aproximativ 240 mii euro (comisionul de administrare a fondurilor de investii este în jur de 1-2% anual din suma gestionată și 10-20% din profitul investițiilor). În consecință, fondul de investiții ar trebui să aibă în gestiune în jur de 24 milioane de euro pentru a putea finanța fondul de salarizare de 240 mii

de euro pe termen mediu-lung dar și pentru a capitaliza și a susține necesarul de investiții în Republica Moldova.

Acest viitor fond de investiții moldovenesc ar putea avea ca fondatori un fond regional precum Gazelle. Asigurarea unui capital catalitic, acordat în formă de grant, va fi critică pentru a mobiliza investitorii privați. Acest capital catalitic se estimează între 2-4 milioane euro la lansarea Fondului, ar fi alocat de autorități din resursele atrase sau din bugetul de stat, de la partenerii de dezvoltare, etc.

Capitalul de investiții ar putea fi preluat din următoarele surse:

- a) 10-15 milioane euro de la partenerii de dezvoltare fie ca grant sau la o dobândă simbolică de 0-0.5% per an;
- b) Contribuțiile directe ale statului (în caz că se consideră oportun);
- c) Pentru promovarea investițiilor pe termen lung, statul ar putea automat aloca X p.p. din creșterea anuală a salariilor către acest fond de investiții sau încuraja sectorul privat să o facă, totuși acest lucru s-ar întâmpla doar dacă statul dorește să contribuie financiar la acest fond;
- d) Sectorul privat ar putea urma inițiativa sectorului public de a aloca o anumită sumă din creșterea salarială anuală către fond de investiții. Este important ca statul să scutească de taxe câștigul din capital dacă aceste contribuții din creșterea salarială este păstrat mai mult de 7-10 ani.
- e) Oferirea posibilității tuturor doritorilor, inclusiv celor din diasporă, să investească în acest fond în schimbul scutirii de taxe pentru câștigul din capital.
- f) Băncile comerciale la fel ar putea contribui cu împrumuturi ce ar impulsiona creditarea IMM-urilor, ceea ce reprezintă doar în jur de 26% din totalul portofoliului la moment.
- g) Într-un final, mixtul de finanțare atrasă poate fi modificat în dependența de apetitul statului de a contribui, ceea ce ar putea fi o gamă extinsă începând cu implicare minimă prin oferirea spațiilor de birouri și platformei ODIMM de selectare a IMM-urilor până la canalizarea unei părți din creșteri salariale ale funcționarilor publici către acest fond cu scopul de a crea un venit pasiv adițional similar unui fond privat de pensii.

Într-un final, o companie ce ar căuta finanțare pe termen lung ar putea primi următoarele forme de suport:

- a) împrumut pe termen de minim 7 ani la un cost de finanțare mai mic decât pe piața bancară din cauza mixului: partener de dezvoltare la 0%, statul la dobânda VMS-urilor de 7 ani, salariați și investitori privați la dobânda VMS-urilor de 7 ani + 3p.p., spre exemplu, băncile comerciale la dobânda depozitelor atrase + marja comercială de 2p.p.;
- b) împrumutul din punctul a) ar putea fi ajustat la necesitățile companiilor precum împrumuturi convertibile, împrumuturi cu dobânda legată de venitul din afaceri, acțiuni preferențiale etc;
- c) injectare directă în capital la un cost similar celui din punctul a) cu un risc de lichiditate de minim 2p.p.;
- d) expertiza din partea investitorilor privați prin integrarea acestora în consiliile de administrare sau procesul decizional;
- e) riscul afacerilor divizat între mai mulți parteneri.

Companiile potențiale beneficiare de acest tip de finanțare ar putea fi una dintre IMM-uri care au participat la un program ODIMM. Aceasta ar reprezenta un semnal că compania este fezabilă și a trecut un anumit grad de triere. În același timp, membrii echipei de management ar mai putea identifica potențiale IMM-uri pentru investiții prin cercetare pe teren în tot spațiul țării considerând faptul că unele IMM-uri din anumite raioane sunt mai puțin vizibile sau nu au participat la niciun program ODIMM.

COSTURILE

- Proiecte investiționale** 30 milioane euro este fondul minim necesar pentru investiții pe o perioadă medie de 5-6 ani pentru a deveni sustenabil pe termen mediu și lung din care: 8-10 milioane euro sunt necesare în formă de grant
- Costuri bugetare** Pentru a atrage salariații sau persoane fizice de a investi în acest fond, statul ar trebui să scutească de impozit pe câștig de capital dacă investiția este păstrată minim 7 ani
- Costuri de administrare:** Fondul de salarizare ar fi de 240 mii de euro per an pe termen mediu-lung pe lângă cele administrative precum chiria.

Denumirea acțiunii: **Dezvoltarea parcurilor inovaționale și tehnologice în cadrul rețelei de parcuri industriale**

Responsabil: ME, MEC, MC, APP, AȘM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: IMM din sectoarele TIC, industria creativă, cercetare și dezvoltare, industria automotive, microelectronică, confecții, servicii și logistică

Problemele țintite: Republica Moldova se confruntă cu un exod cronic de capital uman (*brain drain*) în timp ce, paradoxal, cererea pentru forță de muncă înalt calificată rămâne nesatisfăcută. În foarte multe cazuri conexiunea dintre cerere și ofertă are nevoie de un spațiu fizic, propice activităților de cercetare, inovare și creare de conținut. În experiența internațională acest spațiu fizic ia formă concretă în rezultatul investițiilor, dezvoltării și a regimul special de activitate (e.g., IT Palace la Iași, Liberty Park la Cluj, Unit City la Kiev). În Republica Moldova regimul special de activitate poate lua forma parcurilor inovaționale pentru a găzdui 15-20 mii specialiști din domeniile creativ, cercetare și inovare, TIC. Suplimentar, cererea de spații moderne vine și din partea industriilor de confecții, microelectronică care nu-și pot re-tehnologiza liniile de producție în spațiile existente.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Dezvoltarea unei rețele de parcuri inovaționale pentru accelerarea sectoarelor cu valoare adăugată înaltă (TIC, industrii creative, cercetare și inovare, media, cinematografie) prin următoarele acțiuni: a. modificarea Legii nr.182/2010 cu privire la parcurile industriale prin prioritizarea obiectivelor de dezvoltare a parcurilor inovaționale, tehnologice, creative și R&D și altele în partea ce ține de guvernarea, finanțarea și organizarea acestora; b. identificarea cu ajutorul ME și APP a proprietăților publice care pot fi alocate pentru crearea de parcuri noi, în special în Chișinău, Bălți sau în vecinătatea lor; c. reorganizarea SA Moldova-Film în Parc Inovațional și Creativ, în calitate de pilot pentru relansarea industria cinematografica și de media în Moldova; d. extinderea spațiilor spre noi locații nevalorificate pentru Tracom, cu crearea de noi sub-zone care să permită investiții spații noi pentru oficii în Chișinău pentru industria IT/Creative, cu relocalizarea producției industriale, depozite și logistică în afara Chișinăului.

Mecanismul de implementare Ministerul Economiei și APP vor identifica locațiile strategice spre valorificare prin Parcurile Inovaționale și Creative, prin utilizarea mecanismului modernizat al Legii parcurilor industriale. Statul va pune la dispoziție infrastructura de baza (apă, electricitate, drumuri), va oferi locații pentru arendă/chirie prin regimuri preferențiale.

Etapa 1 (imediata):

- 1 Parc IT - Tracom (spre extindere)
- 1 Parc R&D și Inginerie în municipiul Chișinău, implementat de ZEL Bălți.
- 1 Parc Creativ & Film/Media - prin reorganizarea SA Moldova-Film și alocarea unor locații suplimentare

- 1 Parc Industrial pentru Industrii Inteligente și Logistică - in vecinătatea Chișinăului sau Bălți (Aeroportul Mărculești prin PI Răut)

COSTURILE

- Proiecte investiționale** Linie de finanțare preferențială în valoare de 50 milioane euro pentru administrațiile și rezidenții parcurilor inovaționale
- Costuri bugetare** Alocații pentru cheltuieli de conectare prevăzute în bugetele APL
- Costuri de administrare:** Alocarea terenurilor/locațiilor din proprietatea publică

Denumirea acțiunii: **Dezvoltarea platformelor industriale multifuncționale și a rețelei incubatoarelor de afaceri**

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Toate sectoarele economiei cu respectarea principiilor de specializare inteligentă

Problemele țintite: Rețeaua de infrastructură de afaceri în mediul rural este într-o stare învechită și precară, lucru care creează constrângeri majore pentru dezvoltarea regională echilibrată. La modul propriu, potențialii antreprenori nu au unde să-și localizeze afacerile, ținând cont de faptul că terenurile existente nu sunt conectate la rețeaua de utilități. În special, anumite regiuni geografice din Republica Moldova sunt totalmente deconectate de circuitul economic din cauza lipsei infrastructurii industriale. În același timp, rețeaua incubatoarelor de afaceri funcționează aproape de limita de capacitate, fiind vitală extinderea spațiilor.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Crearea și dezvoltarea a 6 Platforme Industriale Multifuncționale (PIM) în raioanele Glodeni, Dondușeni, Cimișlia, Briceni, Ocnița și Călărași și fortificarea rețelei de 11 incubatoare de afaceri prin extinderea și reparația spațiilor suplimentare.

Mecanismul de implementare

A. Pentru crearea și dezvoltarea a 6 Platforme Industriale Multifuncționale (PIM) se preconizează următorii pași:

- Identificarea și selectarea terenurilor destinate creării PIM
- Analiza și efectuarea studiilor de fezabilitate și fezabilitate în vederea determinării acțiunilor necesare pentru promovarea PIM
- Planificarea teritorială și strategică de dezvoltare precum și efectuarea lucrărilor de dezvoltare a infrastructurii tehnice de producere și conectare la utilități
- Implementarea acțiunilor de dezvoltare instituțională a PIM și a serviciilor oferite IMM rezidente/ potențial rezidente

B. Pentru dezvoltarea și fortificarea Rețelei de 11 Incubatoare de Afaceri se oferă următoarele forme de suport:

- Oferirea suportului financiar incubatoarelor de afaceri și programelor de incubare în vederea extinderii spațiilor de incubare disponibile, creșterii tipului și calității serviciilor oferite companiilor din regiuni, inclusiv în perioadele de pre-incubare, incubare și post-incubare;
- Oferirea suportului IMM prin facilitarea conectării cu alte instituții de suport în afaceri, evitând separarea afacerilor incubate de comunitatea antreprenorială și infrastructura de suport în afaceri existentă/ ecosistemele industriale;
- Creșterea capacităților și fortificarea incubatoarelor în susținerea diferitor sectoare economice în dependență de provocările specifice per sector;
- Adaptarea și utilizarea instrumentelor de monitorizare a suportului oferit pentru asigurarea relevanței serviciilor oferite.

COSTURILE

Proiecte investiționale	40 milioane euro pentru crearea a 6 Platforme Industriale Multifuncționale și 10 milioane euro pentru fortificarea rețelei formate din 11 incubatoare de afaceri
Costuri bugetare	15 milioane lei contribuția Guvernului în limita soldului nevalorificat din anul precedent
Costuri de administrare:	Unitatea de implementare a Proiectului din cadrul ODIMM va necesita costuri de administrare a procesului de circa 10% din valoarea Programului

Denumirea acțiunii: **Dotarea și extinderea laboratoarelor dedicate certificării produselor moldovenești**

Responsabil: ME, ODIMM, INM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agenții economici din diverse sectoare, beneficiari ai serviciilor de evaluare a conformității

Problemele țintite: Potențialul de export al Republicii Moldova nu este valorificat plenar din cauza lipsei unor laboratoare naționale dedicate certificării produselor moldovenești, conforme cu standardele europene. În consecință pentru a promova exporturile, producătorii autohtoni trebuie să suporte costuri înalte asociate cu certificarea partidelor de export în laboratoare străine. În această ordine de idei, certificarea națională a produselor este constrânsă de capacitățile limitate de testare în conformitate cu normele și standardele UE.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Dotarea cu echipamente de testare a laboratoarelor dedicate certificării produselor moldovenești și instruirea personalului specializat

Mecanismul de implementare Identificarea domeniilor economice prioritare și finanțarea directă de către stat a infrastructurii calității prin alocarea mijloacelor bugetare către instituțiile de stat care fac parte din infrastructura calității și facilitarea accesului la finanțare pentru laboratoarele private.

COSTURILE

Proiecte investiționale 30 milioane euro sub formă de linii creditare / granturi pentru procurarea echipamentului de testare și fortificarea capacităților

Costuri bugetare În limita mijloacelor suplimentare obținute de la partenerii de dezvoltare

Costuri de administrare: În limita cheltuielilor administrative curente

Denumirea acțiunii: Capitalizarea Fondului de Garantare a Creditelor (FGC)

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Toate sectoarele economiei în conformitate prioritățile stabilite în politicile Guvernului

Problemele țintite: Fondul de Garantare a Creditelor este administrat de ODIMM și facilitează accesul mediului antreprenorial la credite bancare prin oferirea unor garanții echivalente cu garanția de stat. În condițiile pieței creditare a Republicii Moldova, unde peste 95% din companii sunt din sectorul IMM, una din principalele probleme cu care se confruntă mediul de afaceri la contractarea creditelor este lipsa garanțiilor reale (gaj). Prin urmare, lipsa garanțiilor proprii este o problemă cu care se confruntă atât IMM-urile, cât și companiile mari și reprezintă unul din cele mai frecvente motive de respingere a cererilor pentru acordarea creditelor de către bănci.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse

Capitalizarea FGC este necesară în vederea realizării următoarelor acțiuni:

- Acordarea garanțiilor individuale pentru fiecare împrumut în parte;
- Acordarea garanțiilor de portofoliu care este un angajament prin care ODIMM preia riscul de credit asociat unui portofoliu de credite eligibile, acordate în condițiile unui contract de colaborare semnat cu o bancă comercială;
- Acordarea la necesitate a garanțiilor financiare pentru produsele financiare ale FDAED

Mecanismul de implementare

Mecanismul de acordare a garanțiilor nu diferă de cel actual, se majorează doar capacitatea de garantare și, în consecință, capacitatea de creditare a băncilor. La moment FGC are o capacitate de garantare a unui volum de credite de 2 miliarde lei, insuficient pentru acoperirea cererii (actualmente sporite) din partea antreprenorilor. Prin capitalizarea FGC în volum de 1 miliard lei (50 milioane euro) se creează posibilitatea de a majora potențialul de creditare la 10 miliarde lei.

COSTURILE

Proiecte investiționale 50 milioane euro pentru capitalizarea FGC cu suportul partenerilor de dezvoltare

Costuri bugetare 15 milioane lei pentru capitalizarea FGC prevăzuți în bugetul pentru 2022

Costuri de administrare: Costuri de administrare nu se prevăd. Fondul este sustenabil din momentul capitalizării, iar costurile sunt acoperite din investirea soldurilor existente.

Denumirea acțiunii: Reorganizarea ÎS „Căile Ferate ale Moldovei” și reparația liniilor de căi ferate

Responsabil: MIDR, ME, APP, CFM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Transportul feroviar, toate sectoarele consumatoare de servicii de transport marfar

Problemele țintite: În rezultatul războiului din Ucraina, comerțul marfar, atât la exporturi cât și la importuri se confruntă cu necesitatea identificării unor căi de ocolire a zonelor afectate de război. Cel puțin 1/3 din transportul rutier de mărfuri obișnuia să treacă frontiera dintre Republica Moldova și Ucraina, preponderent cu destinația portului maritim Odesa. În condițiile distrugerii infrastructurii portuare din Odesa, necesitatea căilor de ocolire va rămâne o prioritate pe termen mediu și nu doar pentru economia Republicii Moldova, ci și în calitate de tranzit pentru întreprinderile din Ucraina. Alternative portului din Odesa sunt portul Giurgiulești, portul Galați și portul Constanța. Giurgiulești are o capacitate limitată de transbordare de 2 milioane tone anual, care urmează a fi amplificată la 4 milioane tone urmare a investițiilor suplimentare BERD. Porturile Galați și Constanța au capacități suficiente pentru necesitățile Republicii Moldova. Constrângerea majoră este conectarea terestră cu aceste porturi în situația când drumurile naționale nu sunt adaptate suficient cerințelor de transport. Transportul feroviar ar fi o alternativă viabilă cu condiția re-capitalizării CFM.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse În rezultatul administrării proaste a CFM de către administrațiile anterioare, întreprinderea de stat are un capital negativ de 250 milioane de lei. Pentru a accesa credite în scopul modernizării infrastructurii, reparației pantelor periculoase, dezvoltării capacităților de transportare a mărfurilor de tonaj înalt este necesară capitalizarea întreprinderii prin reorganizarea acesteia

Mecanismul de implementare Reorganizarea CFM se va face prin segregarea infrastructurii căilor ferate de transportul nemijlocit de mărfuri și pasageri cu atragerea unui investitor strategic în CFM (de exemplu BERD) care să participe la privatizarea părții aferente transportului de mărfuri și pasageri. Concomitent, sunt necesare investiții în valoare de circa 700 milioane lei pentru reparația tronsonului de cale ferată Cahul-Ungheni întru asigurarea unui coridor de transport independent.

COSTURILE

Proiecte investiționale 9,75 milioane euro pentru cota investitorului strategic în CFM și reparația liniilor de căi ferate

Costuri bugetare 125 milioane lei pentru cota statului în CFM

Costuri de administrare: Nu presupune costuri de administrare

Denumirea acțiunii: Programul de granturi pentru transformarea digitală a afacerilor

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Industria prelucrătoare, infrastructura e-commerce și fintech, dezvoltarea agriculturii tehnologice, HORECA

Problemele țintite: Există un potențial neexploatat, dar și o necesitate legată de adoptarea de către companii a practicilor de digitalizare. Astfel, antreprenorii se confruntă cu următoarele probleme cheie: i) Lipsa sau insuficiența cunoștințelor și abilităților legate de dezvoltare a unei pagini online a companiei sau gestiune unei strategii/plan de dezvoltare a comerțului electronic; ii) Cunoștințe limitate legate de selectarea și menținerea pe platformele de vânzări online; iii) Lipsa cunoștințelor și prețurile înalte asociate cu tranziția "urgentă" la metode și platforme de e-comerț; iv) Resurse financiare limitate pentru transformarea digitală a proceselor tehnologice interne din cadrul companiei; v) Lipsa de conștientizare cu privire la instrumentele IT disponibile la nivel local; vi) Lipsa implicării furnizorilor locali de software / servicii IT cu prețuri accesibile pentru IMM-urile; vii) Resurse financiare limitate pentru implementarea echipamentelor/soluțiilor necesare eliminării din circuit a numerarului; și viii) Costurile mari pentru industria ospitalității HORECA pentru gestionarea procesului de livrare.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Acordarea suportului metodologic pentru companiile care ținesc obiectivul de transformare digitală pentru a promova absorbția accelerată a tehnologiilor informaționale și E-commerce, precum și oferirea de granturi pentru dezvoltarea capacităților instituționale în domeniile de transformare digitală, monitorizare și mentorat la etapa de implementare.

Mecanismul de implementare Suport financiar sub formă de granturi acordate de ODIMM în valoare de până la 500 mii lei (25 mii euro) per beneficiar pentru acoperirea a maximum 70% din următoarele costuri eligibile:

- 1) achiziționarea de hardware TIC și alte dispozitive și echipamente aferente, inclusiv cheltuieli de instalare, configurare, punere în funcțiune, justificate din punctul de vedere al implementării proiectului;
- 2) procurarea și/sau dezvoltarea și/sau adaptarea aplicațiilor software/licențelor necesare implementării proiectului, configurarea și implementarea bazelor de date, migrarea și integrarea diverselor structuri de date existente;
- 3) procurarea și/sau dezvoltarea și/sau adaptarea sistemelor de automatizare complexe de tip ERP/CRM;
- 4) achiziționarea de echipament tehnologic, sisteme, mașini, utilaj și instrumente de lucru noi, necesare pentru digitalizarea, inovarea și modernizarea procesului operațional;
- 5) achiziționarea serviciilor de trecere a arhivelor din analog/dosare/hârtie în digital;
- 6) procurarea serviciilor/soluțiilor din domeniul tehnologiei informației pentru comerțul electronic;
- 7) achiziționarea serviciilor de tip Cloud și SaaS;

- 8) achiziționarea serviciilor pentru consolidarea securității cibernetice aplicabile pentru software/găzduire/rețele;
- 9) achiziționarea serviciilor de consultanță pentru elaborarea documentațiilor tehnice necesare implementării proiectului;
- 10) instruirea personalului care va utiliza produsele implementate/achiziționate și a personalului care va asigura mentenanța drept contribuție proprie;
- 11) acoperirea parțială a costurilor/cheltuielilor suportate pe platformele electronice de tip MarketPlace în procesul de livrare a bunurilor/serviciilor, dar nu va depăși 20% din valoarea maximă a grantului pentru o perioadă care nu va depăși 36 de luni de la data aprobării;
- 12) achiziționarea de echipamente și soluții software care permit minimizarea/excluderea din circulație a monedei fizice;
- 13) achiziționarea de echipamente și soluții necesare pentru organizarea procesului de livrare în industria ospitalității HORECA.

Pentru companiile care nu dispun de resurse proprii financiare, este oferită posibilitatea de a beneficia de credite prin intermediul Fondului de garantare a creditelor

COSTURILE

Proiecte investiționale	40 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare
Costuri bugetare	60 milioane lei (3 milioane euro) în limita programului actual
Costuri de administrare:	10% din bugetul proiectului

Denumirea acțiunii: Programul de granturi pentru dezvoltarea furnizorilor locali

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Sectorul de producere a componentelor auto, prelucrarea metalelor, producerea articolelor din materiale plastice; piese și componente electrice și electronice.

Problemele țintite: Un număr mare al întreprinderilor din Republica Moldova se confruntă cu diverse blocaje care împiedică dezvoltarea acestora și posibilitatea să sporească contribuția la creșterea economică, inovare, ocuparea forței de muncă și dezvoltarea tehnologică. Printre acestea se numără: nivelul scăzut de competitivitate al întreprinderilor din mediul rural; tehnologiile învechită (mașinile de tip sovietic sau second-hand sunt încă predominante); sprijinul financiar limitat și accesul redus la finanțare; cunoștințe insuficiente privind noile tehnologii de producere cu valoare adăugată înaltă precum și posibilitățile de implementare în cadrul afacerii; cunoștințe insuficiente privind tehnicile de export/accesul la piețele externe stabilire și dezvoltare a legăturilor cu companiile internaționale.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Programul oferă o abordare integrată pentru dezvoltarea capacităților întreprinderilor din Republica Moldova de a se integra în lanțurile valorice regionale/internaționale în calitate de furnizori pentru companii multinaționale și/sau investitori străini direcți. Prin intermediul programului beneficiarii vor primi suport în cadrul sesiunilor de training și coaching, sprijin financiar sub formă de grant, precum și suport țintit în identificarea, stabilirea și dezvoltarea parteneriatelor cu companiile multinaționale și/sau investitori străini direcți.

Mecanismul de implementare Programul urmează a fi implementat de ODIMM cu implicarea instituțiilor din domeniul Infrastructurii calității, cercetării și inovării, protecției proprietății intelectuale. Programul prevede finanțarea prin granturi a circa 1000 beneficiari eligibili, asociate cu instruire, consultanță și mentorat în desfășurarea afacerii precum și organizarea activităților B2B de identificarea, stabilire și dezvoltare a parteneriatelor cu companiile multinaționale și/sau investitori străini direcți

COSTURILE

Proiecte investiționale 40 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare

Costuri bugetare Nu sunt prevăzute la moment

Costuri de administrare: 10% din bugetul proiectului

Denumirea acțiunii: Programul de susținere a inovațiilor și startup-urilor tehnologice

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Sectorul TIC, activitatea de inginerie, cercetare și inovare, industria creativă

Problemele țintite: Accesul limitat la finanțare nu permite valorificarea plenară a potențialului inovațional. În prezent doar circa 14% din cercetătorii din Republica Moldova activează în domeniul științelor bazate pe tehnologii și inginerie, ceea ce nu asigură pe deplin necesitățile industriei IT, care are o creștere accelerată de circa 20% anual pe parcursul ultimilor ani. Inovațiile sunt necesare în toate lanțurile valorice, ele fiind un factor critic în dezvoltarea competitivității. Soluțiile inovaționale de origine locală sunt rarissime, în timp ce produsele industriei TIC sunt aproape în întregime orientate spre export, fără a contribui în mod esențial la creșterea productivității în celelalte sectoare ale economiei naționale.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Programul presupune acordarea suportului metodologic pentru companiile care ținesc implementarea și dezvoltarea inovațiilor, prin organizarea sesiunilor de instruire, acceleratoarelor, hackatoanelor, precum și contractarea expertizei tehnice necesare. Totodată, companiile vor beneficia de suport financiar sub formă de grant în valoare de până la 500 mii lei (25 mii euro).

Mecanismul de implementare Programul urmează a fi implementat de ODIMM acoperind următoarele tematici: inovațiile digitale, tehnologiile verzi, producția sustenabilă. Tematicile sunt inter-sectoriale, ceea ce va permite eligibilitatea inovațiilor din sectoarele țintă, printre care : ICP, media digitală, confecții, agricultură, educație, sănătate, servicii financiare, industriile creative, e-comerț, reciclare. Programul prevede finanțarea prin granturi a circa 700 beneficiari eligibili, asociate cu instruire, consultanță și mentorat pentru fiecare beneficiar în procesul de dezvoltare a inovațiilor și implementare a proiectului investițional.

COSTURILE

Proiecte investiționale 30 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare

Costuri bugetare Nu sunt prevăzute la moment

Costuri de administrare: 10% din bugetul proiectului

Denumirea acțiunii: Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a întreprinderilor

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Sectoarele cu un consum mare de energie, în particular industria alimentară, industria ușoară, fabricarea mobilei și cea de producere a componentelor auto

Problemele țintite: Moldova are drept obiectiv majorarea ponderii energiei verzi până la 10%, ceea ce constituie 300 milioane megawați putere instalată sau o investiție estimată de 300 milioane euro. Pentru a nu afecta rețeaua electrică, obiectivul imediat este de 120 megawați, estimat la 120 milioane euro. Consumul de energie electrică ajunge să reprezinte până la 20% din costurile de producție suportate de IMM (de exemplu în industria textilă), astfel încât majoritatea antreprenorilor sunt interesați să investească în energia alternativă (solară și eoliană). Investiția medie per IMM este de cca 150 mii euro, cu o perioadă de recuperare 5-7 ani. Creșterea tarifelor la energia electrică și la gazele naturale însoțită de micșorarea costurilor tehnologiilor fotovoltaice contribuie la creșterea randamentului a astfel de investiții. Totodată, stimularea consumului de energie din surse alternative ar diminua dependența de resursele energetice importate.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Finanțarea subvenționată a IMM din sectoarele vizate (împrumuturi la rate avantajoase și/sau granturi) pentru instalarea panourilor fotovoltaice (și, eventual, a stațiilor eoliene de capacitate mică) și achiziționarea de utilaje cu un consum cât mai redus de energie.

Mecanismul de implementare Valoarea programului este estimată la 60 milioane euro pentru investiții în tehnologii fotovoltaice, eoliene, biogaz, precum și utilaje cu o eficiență energetică sporită. Sprijinul financiar pentru circa 500 IMM urmează să fie intermediat de ODIMM prin granturi și/sau credite preferențiale. Contribuția Guvernului Moldova se va face prin scutirea de TVA a echipamentului fotovoltaice importat sau produs/asamblat în Moldova în valoare de 12 milioane euro (20% din valoarea programului). Prima etapă de implementare a programului va dura 3 ani (2022 - 2025), cu posibilitatea extinderii.

COSTURILE

Proiecte investiționale 60 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare

Costuri bugetare 280 milioane lei (12 milioane euro) sub formă de venituri ratate din TVA

Costuri de administrare: 10% din bugetul programului

Denumirea acțiunii: Programul de creștere și internaționalizare a afacerilor

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Fabricarea de mașini și echipamente; prelucrarea metalelor; fabricarea de utilaje și piese; industria alimentară și agricultura; industria ușoară; echipamente electrice; biomedicina, biofarmaceutica, bioinformatica; informații și comunicații

Problemele țintite: Potențialul de export al economiei naționale nu este valorificat plenar din cauza constrângerilor de capacitate și competitivitate a întreprinderilor din Republica Moldova de a beneficia de oportunitățile oferite de Acordurile de Liber Schimb (AA/DCFTA, CSI, CEFTA, Turcia).

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Acordarea sprijinului financiar pentru IMM din sectoarele vizate sub formă de Business Voucher pentru achiziționarea serviciilor de dezvoltare a afacerii precum și sub formă de granturi pentru achiziționarea de mijloace fixe pentru sporirea competitivității și productivității afacerilor.

Mecanismul de implementare Programul urmează a fi implementat de ODIMM cu implicarea instituțiilor din domeniul infrastructurii calității, cercetării și inovării, protecției proprietății intelectuale. Valoarea programului este estimată la 50 milioane euro (800 milioane lei) care vor fi valorificate prin intermediul granturilor oferite întreprinderilor cu înalt potențial de creștere și internaționalizare pentru formarea competențelor antreprenoriale precum și sporirea competitivității, productivității și internaționalizării afacerilor care va contribui la atingerea următoarelor ținte:

- creșterea afacerilor, a competitivității și a productivității acestora prin adoptarea noilor tehnologii, a sistemelor de management performanțe, precum și creșterea eficienței și calității produselor/serviciilor conform standardelor europene și internaționale;
- depășirea barierelor tehnice apărute în calea comerțului; diversificarea produselor/serviciilor cu valoare adăugată sporită și adaptarea acestora la standardele europene și internaționale; identificarea noilor piețe externe sau potențiali parteneri de dezvoltare a afacerilor;
- creșterea capacităților întreprinderilor pentru crearea și consolidarea legăturilor cu partenerii locali și străini

COSTURILE

Proiecte investiționale 50 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare pentru 3 ani de implementare

Costuri bugetare 120 milioane lei (6 milioane euro) alocații bugetare planificate pentru 2022-2024

Costuri de administrare: 10% din bugetul programului

Denumirea acțiunii: Programul de susținere a micilor producători

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Micro-întreprinderile, mici afaceri de familie, inițiative antreprenoriale locale

Problemele țintite: Economia informală are în continuare o pondere destul de mare, în special în mediul rural acolo unde micile afaceri nu sunt suficient de competitive în a se alinia la cerințele și standardele pieței. Astfel, în lipsa resurselor financiare pentru investiții și a unei educații antreprenoriale adecvate, o mare parte din micii producători decid să rămână în economia informală și la nivelul unor afaceri rudimentare. Acest fapt crește decalajul de competitivitate în raport cu marii producători, blochează accesul acestora la lanțurile comerciale interne și externe, precum și reduce șansele de reușită pe termen lung.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Resursele financiare vor fi valorificate prin intermediul suportului în afaceri și a granturilor oferite micilor antreprenori. Finanțarea nerambursabilă va fi realizată prin acordarea de granturi de până la 500 mii lei (25 mii euro) per companie, asociate cu instruire, consultanță și mentorat în desfășurarea afacerii și implementarea standardelor de calitate.

Mecanismul de implementare Programul implementat prin intermediul ODIMM cu implicarea rețelei regionale a Incubatoarelor de Afaceri și altor parteneri locali, atât publici cât și privați. Estimativ, circa 700 de microîntreprinderi, mici afaceri de familie și inițiative locale pot beneficia de această facilitare.

COSTURILE

Proiecte investiționale 30 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare pentru 3 ani de implementare

Costuri bugetare Nu sunt prevăzute alocații bugetare

Costuri de administrare: 10% din bugetul programului

Denumirea acțiunii: Programul ecologizare a afacerilor

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agricultură și industria alimentară, industria ușoară și grea, serviciile

Problemele țintite: Studiile recente și evaluarea politicilor publice au scos în evidență necesitatea de a întreprinde acțiuni suplimentare pentru a încuraja întreprinderile să adopte practici de afaceri mai prietenoase mediului înconjurător. Totodată, s-a constatat că un număr relativ de mic din întreprinderi sunt angajate în acțiuni de mediu. Republica Moldova se confruntă cu o serie de probleme ce țin de mediul înconjurător, inclusiv în ceea ce privește gestionarea apelor uzate, gestionarea deșeurilor, adaptarea la schimbările climatice. Problemele menționate sunt amplificate urmare a procesului de activitate a întreprinderilor. Astfel soluționarea acestora în cadrul întreprinderilor devine prioritară. De asemenea, implementarea programului va avea un impact pozitiv asupra atingerii indicatorilor creșterii "verzi".

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Scopul Programului de ecologizare a întreprinderilor este de a promova, a susține și a dezvolta capacitățile întreprinderilor pentru a adopta practici de ecologizare a proceselor de producere și prestare a serviciilor.

Mecanismul de implementare Programul prevede financiar acordat întreprinderilor prin intermediul ODIMM. Beneficiari ai acestui program vor fi întreprinderile din domeniile vizate și anume:

- 1) agroalimentar: în special trecerea la agricultura organică, eficiența utilizării resurselor de apă și producere mai pură, reducerea poluării în urma gestionării deșeurilor, utilizarea ambalajelor ecologice.
- 2) industrial: în special eficiența resurselor și producerea mai pură, reducerea poluanților chimici în procesele de producere și reducerea utilizării apei, gestionarea apelor uzate, gestionarea/reciclarea deșeurilor.
- 3) serviciile: în special includerea abordărilor eco în cadrul serviciilor acordate, reducerea volumului de ambalaje și materiale plastice, reducerea poluării, gestionarea deșeurilor.

Valoarea programului este estimată la 40 milioane euro care vor fi valorificați prin intermediul granturilor oferite către afacerile cu potențial de ecologizare a proceselor de producție.

COSTURILE

Proiecte investiționale 40 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare pentru 3 ani de implementare

Costuri bugetare Nu sunt prevăzute alocații bugetare

Costuri de administrare: 10% din bugetul programului

Denumirea acțiunii: Programul de dezvoltare a turismului rural

Responsabil: ME, ODIMM

PROBLEMA

Sectoarele țintite: Agenții economici din domeniul turismului, în special din zonele rurale

Problemele țintite: Impactul crizei pandemice asupra ÎMM din domeniul turismului a afectat negativ 2/3 din companiile din turismul receptor, care au suferit pierderi financiare din cauza lipsei turiștilor internaționali. Revenirea la normalitate este constrânsă de următoarele probleme sistemice: i) lipsa cunoștințelor privind reducerea costurilor și implementarea bunelor practici de dezvoltare a turismului sustenabil; ii) sectorul turismului abordează încet provocările trecerii de la un model de economie liniară la unul circular; iii) lipsa adoptării efective a inovației către modele circulare și dezvoltarea parteneriatelor.

INTERVENȚIA

Sumarul intervenției propuse Programul de dezvoltare a turismului rural are următoarele obiective strategice: 1. Promovarea turismului rural la nivel local, regional și național; 2. Consolidarea capacităților antreprenoriale și parteneriat; 3. Susținerea ÎMM pentru dezvoltarea lanțului valoric în turismul rural; 4. Finanțarea ÎMM la nivel local, regional și național printr-o schemă de granturi pentru parteneriat.

Mecanismul de implementare Programul prevede surse financiare acordate întreprinderilor prin intermediul ODIMM. Realizarea programului se va face prin implementarea următoarelor componente:

1. Informare, comunicare și vizibilitate;
2. Instruire, consultanță și mentorat pentru ÎMM;
3. Abordarea parteneriatului integrat pentru turismul rural;
4. Suport financiar prin granturi pentru ÎMM;
5. Monitorizare și evaluare.

COSTURILE

Proiecte investiționale 5 milioane euro din sursele atrase de la partenerii de dezvoltare pentru 5 ani de implementare

Costuri bugetare Nu sunt prevăzute alocații bugetare

Costuri de administrare: 10% din bugetul programului